

Основна школа
„Карађорђе“
Остружница



ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА ПЕРИОД 2026-2030. ГОДИНЕ

-ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА-



Јун, 2026.године.

Назив предмета	СРПСКИ ЈЕЗИК		
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.		
Разред	Први		
Годишњи фонд часова	180 часова		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; – влада основном техником читања и писања ћириличног текста; – разуме оно што прочита; – активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; – препозна песму, причу и драмски текст;	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања;	90

– одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; – уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; – изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;		моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).	
– препозна загонетку и разуме њено значење; – препозна басну и разуме њено значење; – разликује слово, реч и реченицу; – правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; – правилно употреби велико слово; – учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; – обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; – усмено препричава; усмено	КЊИЖЕВНОСТ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Народна песма, <i>Ја сам чудо видео</i> Јован Јовановић Змај, <i>Зимска песма</i> Војислав Илић, <i>Пролетња зора</i>/Воја Царић, <i>Пролеће</i>/Мира Алечковић, <i>Ветар сејач</i> Десанка Максимовић, <i>Првак</i>; <i>Хвалисави зечеви</i>/У гостима/<i>Ливадско звонце</i> Гвидо Тартаља, <i>Китова беба</i>/Мрави/<i>Постеља за зеку</i> Бранко Ћопић, <i>Јежева кућица</i> (читање у наставцима) Душан Радовић, <i>Јесења песма</i>/Срећна Нова година Љубивоје Ршумовић, <i>Ау што је школа згодна</i>; <i>Дете/Деца су украс света</i> Стеван Раичковић, <i>Цртанка</i>/Бранислав Лазаревић, <i>Слика</i> Перо Зубац, <i>Добар друг ти вреди више</i> Драгомир Ђорђевић, <i>Није лако бити дете</i> Проза Народна прича, <i>Свети Сава и ђаци</i>	45

прича према слици/сликама и о доживљајима; – усмено описује ствари из непосредног окружења; – бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; – напамет говори краће књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста; – пажљиво и културно слуша		Народна прича, <i>Деда и репа /Голуб и пчела</i> Народна басна, <i>Лисица и гавран</i> Доситеј Обрадовић, <i>Два јарца; Две козе</i> Лав Николајевич Толстој, <i>Два друга</i> Драган Лукић, <i>Јоца вози тролејбус/Игор</i> Коларов, <i>Дум-дум Оливер и његов бубањ</i> Ђуро Дамјановић, <i>Дан кад је јутро било</i> <i>слово/Весна Ћоровић Бутрић, Ноћни</i> <i>ћошак</i> Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, <i>Загонетке лаке за</i> <i>прваке ђаке, Загонетке</i> Григора Витеза и Бране Цветковића) Драмски текстови Гвидо Тартаља, <i>Зна он унапред</i> Душан Радовић, <i>Тужабаба</i> Александар Поповић, <i>Неће увек да буде</i> <i>први</i> Бора Ољачић, <i>Први дан у школи</i> Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: <i>Буквар</i> ДОМАЋА ЛЕКТИРА <i>Јован Јовановић Змај, Песме за децу</i> (избор) Избор из басни и сликовница за децу Књижевни појмови: – песма;	
---	--	--	--

саговорнике; – слуша, разуме и парафразира поруку; – слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; – примењује основна правописна правила; – пише читко и уредно; – писмено одговара на постављена питања;			– прича; – догађај; место и време збивања; – књижевни лик – изглед, основне особине и поступци; – драмски текст за децу; – шаљива песма; – басна; – загонетка.	
	ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортографија		Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.	10
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Говорење	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука.	35

			Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста (драмско и луткарско). Богађење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре.	
		Слушање	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.	
		Писање	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.	
		Читање	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и	

			др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: 1. уџбенички: Милан Шипка, <i>Буквар</i> ; текстови о знаменитим личностима српске културе; 2. вануџбенички: о правилима учтивног понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.	
--	--	--	---	--

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Настава почетног читања и писања изводи се у првом полугодишту првог разреда основне школе, али, ако је потребно, наставља се и у другом полугодишту. *Почетно читање и писање* реализује се самостално, али обухвата и садржаје из *Књижевности*, *Језика* и *Језичке културе*.

Припремни период

У припремном периоду учитељи треба да испитају способности ученика, и то: причање, препричавање, познавање слова, познавање читања и писања, спретност у руковању прибором за писање и цртање. У току овог периода испитивање ученика се обавља кроз активности које се међусобно прожимају.

Усмено изражавање се изводи кроз игре и активности где се вежба комуникација (поздрављање у конкретним ситуацијама: *добро јутро*, *добар дан* и *довиђења*; захваљивање, извињавање). Ученици могу причати на основу посматрања слика и низа слика. Могу препричавати слушани текст, позоришне или луткарске представе разговетним природним говором и правилним изговором. Учитељи треба да воде рачуна о правилној артикулацији гласова и да са ученицима коментаришу одслушано.

Вежбе у посматрању се односе на уочавање целине и детаља, посматрање предмета, појава и околине. Треба их тематски организовати. Прво се посматра учионица, па се касније та активност проширује на околину. Ученици могу посматрати предмете, људе, животиње, догађаје, слике, слике у низу, фотографије, објекте из околине и сл. Пажњу ученика треба усмерити на целину, затим на најважније појединости и на крају на мање важне појединости. Опажају се: облици, боје, односи, покрети, мимика и гестови, скривени детаљи и сл.

Вежбе у слушању почињу слушањем онога што говоре учитељи, други ученици, глумци и спикери. Слушани говор се коментарише да би се одредиле говорне карактеристике говорника. Слушање треба да буде повезано са мимиком и гестовима који прате оно што се говори.

Обавезно инсистирати на подражавању правилног говора. Током слушања одвајати битно од небитног, неговати пажњу и концентрацију. Слушају се и звукови ономатопејског типа, шумови, артикулисани и неартикулисани звукови.

Аналитичка вежбања треба да буду занимљива и подстицајна јер су један од најважнијих предуслова за учење читања и писања. Не изводе се изоловано већ су повезана са вежбама слушања и посматрања. Уочава се позиција гласова у речи која је изговорена и позиција слова у речи која је написана. Када ученици савладају уочавање гласова и њихову позицију у речима, прелази се на растављање речи на гласове. За почетак се препоручују речи од два гласа, а затим од три, четири и више.

Синтетичка вежбања се организују упоредо са аналитичким. Речи које су већ растављене на гласове опет се сливају у целину. Почиње се од најлакших и иде ка све тежим. Ученици се на тај начин припремају за читање и разумевање прочитаног.

Вежбе у отклањању дијалекатских и жаргонских карактеристика говора се изводе полако и систематично. Учитељи посебну пажњу треба да обрате на изговор гласова ђ, ћ; ц, ч; ј, љ.

Моторичке вежбе за развијање руке, шаке и прстију се развијају кроз игру. Препоручује се везивање чворова од канапа, везивање пертли, закопчавање дугмића, низање перлица (могу се изводити и на часовима физичког васпитања). Графомоторичке вежбе су веома важне у припреми за писање. Свака графомоторичка вежба треба да се повеже са неким догађајем, вежбом слушања, посматрања, причања и сл. Такве вежбе, односно писање елемената слова, изводе се на различите начине, кроз цртеже, *рамове за слике* у простору предвиђеном за писање. Ученике треба подстицати да употпуне цртеж додајући своје елементе (корелација са ликовном културом). Вежбе писања линија изводе без подизања руке, из једног потеза. Ученике усмеравају на правилно држање оловке (графитне оловке, хемијске оловке, налив пера, фломастера). Употребу гумице треба свести на минимум, јер смањује одговорност ученика у писању. Пазити на правилно држање тела, удаљеност од стола, правилан положај тела у односу на сто и на угао писања. При писању учити ученике да не журе, да рука буде опуштена.

Учење читања и писања

Дидактичко-методичка организација наставе почетног читања и писања зависи од много фактора, а најважнији је онај који се односи на предзнања ученика. Учитељи бирају поступак који ће користити у настави почетног читања и писања – комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак.

Наставу почетног читања и писања треба изводити на више нивоа уз примену принципа индивидуализације. У сваком одељењу постоје ученици који знају да читају и они који само познају слова или не знају да читају. Садржаји, методе и облици рада треба да се прилагоде могућностима и потребама ученика.

У овом периоду ученици треба да вежбају читање одговарајућих текстова, правилно изговарају све гласове и правилно наглашавају речи и реченице. Треба обратити пажњу на индивидуалне способности ученика. Свако дете чита својим темпом и према својим способностима. Пожељно је често проверавати степен савладаности технике читања и разумевања прочитаног. При учењу читања могу се користити игре словима и речима, језичке игре (ребуси, испуњалке, укрштене речи). Ученици тако упознају нове садржаје, ситуације имају већу мотивисаност, а атмосфера је пријатна и опуштена. Подстицати ученике да свакодневно вежбају читање код куће. Сарађивати са родитељима

ученика и пружити им неопходне информације везане за читање (мотивација деце, читање у свакодневним животним ситуацијама, удаљеност текста од очију је 30 центиметара и сл.).

Ученици уче да пишу појединачна штампана и писана слова, речи и реченице; цифре. Размак између штампаних слова у речима мора да буде равномеран. Код учења писаних слова посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима. Слова треба да буду исте висине и дебљине, а размак између речи уједначен. Писање увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина. Поред усвајања облика слова, смера писања самог слова, посебну пажњу треба обратити на просторну оријентацију у свесци. Појединачно писање слова се ограничава на један до два реда у свесци. Дневна оптерећеност писањем не треба да је дужа од 25 минута. Леворука деца пишу левом руком.

Усавршавање читања и писања

У овом периоду ученик треба да влада основном техником читања и писања. Усавршавање читања треба вежбати на текстовима који су кратки, динамични, интересантни и примерени узрасту ученика, као и на текстовима школске и домаће лектире. Посебну пажњу обратити на разумевање прочитаних речи, реченица и текстова. Редовним вежбањем ученици аутоматизују процес читања и писања.

КЊИЖЕВНОСТ

Препоручени садржаји из области *Књижевност* савладавају се током целе школске године, из буквара/почетнице и уз помоћ читанке као основних наставних средстава, тако што учитељ планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и укупним могућностима колектива, руководећи се исходима учења.

Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ учитеља разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и сл. важно је настојати да се уоче догађаји, просторни и временски односи и битне појединости у описима бића и природе. Како се текстови из школске лектире користе за усавршавање читања и писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности, тако се ученици подстичу да уоче ликове у књижевном делу, њихове особине и поступке; њихова емоционална стања (радосно, тужно, смешно) и да разликују појмове добра и зла.

У прописаним текстовима из школске лектире понуђен је избор, односно опредељивање учитеља да у неким случајевима изабере између два, односно три дела (нпр. бира се једна народна прича – *Деда и репа* или *Голуб и пчела*, бира се једна од три понуђене песме Гвида Тартаље, а од Љубивоја Ршумовића обавезно је обрадити песму *Ау што је школа згодна*, а поред ње бира се још једна од две које су понуђене – *Дете* или *Деца су украс света*, итд.).

Први пут се уводи читање текста у наставцима, на примеру *Јежеве кућице* Бранка Ћопића. То подразумева да учитељ, према плану који сам осмисли и одговарајућом динамиком, чита део по део Ћопићевог текста и разговара са ученицима о прочитаном на неколико планираних часова мотивишући их да дело прочитају и сами.

Пошто су текстови предвиђени програмом једноставни, кратки и засновани на хронолошком низању догађаја, ученик треба да одреди *где се* и *када* дешава радња и да разуме узрочно-последични распоред догађаја, односно шта се у фабулативном тексту десило прво, а шта следеће, шта је претходило неком догађају а шта из њега следи.

Ученик треба да уочи формалну различитост поезије, прозе и драмског текста (разликовање стиха од прозног и драмског текста писаног по улогама) и њихове основне генолошке карактеристике (нпр. одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова или низање догађаја у епском и драмском делу), али не на нивоу дефинисања генолошких појмова. Ученик треба да разликује песму (и шaljиву песму – по тону певања) од приче (басне) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова. Детаљније термилошко одређивање уводи се поступно у старијим разредима.

Ученик треба да буде у стању да разуме пренесено значење загонетке без формулисања у њој постојећих стилских поступака; да препознаје жанр басне као приче са пренесеним значењем (без увођења појма алегорије), да буде упознат са постојањем народне и ауторске басне (које могу бити у стиху или у прози), да у баснама ликови могу бити не само животиње, већ и биљке, предмети, антропоморфизована бића (Срећа, Нада) или људи и, коначно, да буде у стању да разуме њено пренесено значење и издвоји њену поуку. Пошто се у овом узрасту интегрални текст басне неретко адаптира, скраћује, у исходима нису наведени структурни жанровски елементи басне (фабула и поука), поготово што поука у народној басни и код неких аутора није издвојена (а наравноученија Доситеја Обрадовића су у неким адаптацијама скраћена или изостављена).

Ученици се оспособљавају да уоче непознате и мање познате речи у тексту и да питају учитеља за њихово објашњење како би што боље разумели значење текста. Вођени питањима (*ко?*, *шта?*, *где?*, *када?*, *зашто?*) о прочитаном садржају, ученици се оспособљавају да као одговоре формулишу: реченице, одељке, краће текстове целине, зависно од индивидуалних способности. Током обраде књижевних текстова ученици стичу прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да своје ставове и исказу.

Приликом читања лирских песама ученици поступно уче да препознају и доживе мелодичност песама и да их изражајно читају и рецитију (по избору). Успостављање разлике између дела у стиху и дела у прози не врши се на теоријском нивоу.

Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ, драмска игра, луткрска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила понашања у позоришту у оквиру васпитног деловања школе. Уз активно слушање, а потом и самостално читање једноставних књижевних и осталих типова текстова ученици се оспособљавају да садржаје доводе у везу са илустрацијама које прате књижевни, популарни и информативни текст.

Од првог разреда садржајима програма се сугерише систематично и поступно усвајање књижевних појмова, а учитељима се препоручује да континуирано уводе нове речи у речнички фонд ученика, како би се он обогатио. Усвајање књижевних појмова не подразумева учење њихових дефиниција, већ њихово именовање и описно образлагање појма, уочавање његове улоге у књижевноуметничком тексту.

Стицању читалачких навика доприноси поновно враћање домаће лектире у школске програме. У првом разреду часови домаће лектире реализују се у другом полугодишту. У намери да се ученици од првог разреда навикавају на читање лектире у обавезном и слободном избору, успоставља се сарадња са школским библиотекарском, а неколико часова се током године може реализовати у школској библиотеци.

Вештина читања и разумевања прочитаног стиче се и у оквиру *Језичке културе* и при обради књижевноуметничких текстова. Ученици се подстичу да читају текстове у сликовницама (на пример, басне, бајке и приче).

ЈЕЗИК

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само као граматичка јединица (са становишта њене структуре) већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији).

Граматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.

У оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запајају језичке појаве без њиховог именовања. Тако се поставља основа за проширивање језичких садржаја у старијим разредима.

Потребно је указивати на разликовну функцију гласа у оквиру речи (нпр. *ћак*, *џак*). Тако се посредно скреће пажња на важност правилног писања слова, односно правилног изговарања гласова.

Елементарне основе из морфологије ученици стичу уочавајући реч као језичку јединицу између гласа и реченице. Речи увек треба уочавати и обрађивати у оквиру реченице. У писању треба скренути пажњу на то да је реч одвојена белинама са обе стране, а у говору учитељ треба да нагласи правилан акценат неке речи (уколико је ученици погрешно изговарају).

Реченице треба уочавати, кад год је то могуће, у оквиру текста. У писању посебно треба скренути пажњу на то да реченице почињу великим словом и завршавају се тачком, знаком питања или знаком узвика (на овај начин се повезују граматика и правопис). Када се реченица изговара, ученицима се скреће пажња на њену интонацију, нарочито ако се ради о питању.

Вежбе за усвајање и утврђивање знања из граматике до нивоа његове практичне примене у новим говорним ситуацијама проистичу из програмских захтева, али су у великој мери условљене конкретном ситуацијом у одељењу – говорним одступањима од књижевног језика, колебањима, грешкама које се јављају у писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања у настави језика мора одређивати на основу систематског праћења говора и писања ученика.

Правопис

Правописна правила ученици треба да савладају путем систематских вежбања (елементарних и сложених). Ова вежбања треба да буду што разноврснија и треба их организовати што чешће.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Област *Језичка култура* обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање комуникативних способности ученика. Наставни рад у области *Језичка култура* реализује се у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.

Говорење ученика развија се у разговору у којем их учитељ усмерава да усавршавају своју комуникацију. У вођеном разговору о књижевном тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. Слободни, односно друштвени разговор, основа је свакодневне комуникације и зато је потребно ученике усмеравати како да учтиво започну разговор, размењују информације и користе основне форме учтивости. У току разговора могу се издвајати ситуациони говорни предлози који се користе у свакодневним комуникативним ситуацијама. Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног школског живота. У току сваког разговора ученици се подстичу да говоре, односно да износе информације, своја мишљења, именују осећања, уз одабир одговарајућих речи.

Препоручени облици усменог изражавања јесу причање, препричавање и описивање. То су садржаји програма, односно садржаји учења. Ученик се постепено уводи у усмено изражавање и учи како да преприча текст, како да прича или како да описује. Изражавање се реализује кроз говорне вежбе уз помоћ датог или заједничког плана. План помаже ученицима да осмисле садржину говора, али не треба спутавати оне који могу да говоре самостално са индивидуалним планом, па и без њега. Усмено се препричава краћи текст, део позоришне представе или филма. Препоручене врсте причања су: причање о слици или по низу слика (прича у сликама), причање о доживљајима и догађајима. Описују се годишња доба, биљке и животиње, најбољи друг или другарица, чланови породице, кућни љубимци и сл. Ученици се упућују на правилно говорно изражавање.

Учење напамет и говорење одабраних текстова или њихових кратких одломака усмерено је на богаћење речника и правилан говор. Говоре се напамет научене одабране песме, уз увођење ученика у правила рецитовања. Такође, могу се напамет научити и говорити кратки одломци из прича и делови драмског текста (лице). Циљ ове врсте говорења је изражајни говор, а не само меморисање текста. Зато треба пажљиво одабрати шта ће деца учити напамет, а неки од критеријума су уметничка вредност текста и његова прилагођеност узрасту. Сценски се изводе драмски текстови из школске лектире и драматизовани текстови. Сценске игре најбоље је реализовати на основу књижевних дела која су погодна за сценску импровизацију.

Богаћење речника у функцији јасног изражавања реализује се кроз коришћење адекватних речи у говору, усвајање и коришћење нових речи, као и проширивање опсега значења у оквиру једне речи. Нове речи се усвајају из правилног говора и из књижевних и некњижевних текстова. Ученици се упућују да из свог активног речника, уз активирање пасивног, користе речи које што прецизније преносе жељену информацију, али и да речима могу говор учинити лепшим.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке игре. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са непослушном лутком, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Такође, могу се одабрати и преметалке, ребуси, палиндроми, уланчавање, допуњалке, једноставне укрштене речи.

Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике. У наставном контексту ученици слушају шта други говоре и то потврђују репродуковањем или парафразирањем слушне поруке, као и поступањем по молбама и усменим инструкцијама одраслих и вршњака. Пажљиво слушање практикује се и у симулираним ситуацијама (разговорне и ситуационе игре). Ученици слушају читање учитеља, вршњака, спикера.

Запис по слушању подразумева диктат, којим се вежба и писање. Међутим, први корак у реализацији диктата је слушање и уочавање границе између речи и реченица у зависности од интонације, чиме се развија језичко повезивање изговорене и записане речи.

Игре за развијање слушне пажње изводе се у наставном контексту: пажљиво слушање са задатком, на пример, *Препознај ко говори, Слушај како говорим* (тихо, брзо), *Чујем глас т...*

Писање и читање се увежбавају у настави почетног читања и писања, а затим у областима *Књижевност, Језик и Језичка култура*. У садржајима програма из области *Језичка култура* дати су основни елементи који се односе на писменост ученика, с тим да се они не могу посматрати изоловано, већ у садејству са исходима и препорученим садржајима у свим областима предмета. Дакле, читање и писање се не уче посебно у оквиру наставних области, већ кроз све наставне садржаје.

У првом разреду ученици пишу реченице и краће текстуалне целине. Посебно се води рачуна о индивидуалном приступу ученику, што подразумева подстицање према способностима и могућностима у писању. Ако дете има тешкоћа у писању, потребно је пажљиво и постепено га уводити у писање, док дете које напредује треба подстицати адекватним захтевима. Ученици писмено одговарају на једноставна питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, као и на питања о књижевном и некњижевном тексту. Осим тога, ученици самостално осмишљавају и пишу реченице о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама. Такође, записују наслов слике или наслове слика у низу и реченице на основу слике или низа слика (прича у сликама).

Ученици се оспособљавају да запишу краћу писану поруку којом преносе информације и која има практичну намену. Ове поруке немају класичну форму, већ служе за свакодневне намене, на пример, информације о школским обавезама (информације о ваннаставним активностима, списак школског прибора, потребног материјала за школске предмете).

Учење самосталног писања текста почиње спајањем више реченица у целину. Ученици пишу о свом искуству, о доживљају, о слици или по низу слика (прича у сликама). Према својим способностима ученик ће написати две, три повезане реченице или краћи текст.

У писању се примењују научена правописна правила која се уче у оквиру области *Језик*. Потребно је да се правопис у писању доследно примењује од почетног читања и писања. Ученици се упућују да бирају адекватне речи и да их употребљавају нове док пишу.

Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире, и на другим књижевним и некњижевним текстовима. Посебна пажња треба да је усмерена на читање информативних текстова, према интересовањима ученика и у друштвеном контексту, према препорученим садржајима програма. Потребно је практиковати следеће врсте читања: гласно читање (целог текста, штафетно, флексибилно, драмског текста по улогама); тихо читање (*у себи*). Разумевање текста показује се помоћу подстицаја или питања и исказивањем теме/поенте текста (у складу са предзнањем), као и представљањем кључних делова текста сликом (илустрација текста). Информације у тексту проналазе се вођено (одговарањем на репродуктивна питања *ко?, где?, како?, када?*) и самостално, без детаљно датих упутстава.

СРПСКИ ЈЕЗИК

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици овладавају вештинама слушања и говорења, читања и писања. Користе ћирилично и латиничко писмо. Разумеју улогу језика као средства комуникације и учења, као део националног идентитета и културе. У комуникацији поштују саговорника и бирају речи, усвајају општеприхваћене друштвене норме. Овладавају знањем српског стандардног језика. Стварају писане и усмене текстове различитог садржаја, структуре и намене. Читају ради уживања, да би учили, да би се сналазили у свакодневном животу, неговали традицију и културу српског народа, развијали интеркултуралност. Читају естетски вредне текстове српске и светске књижевности за децу и релевантне информативне текстове у складу са узрастом и интересовањима. Проширују фонд речи и израза, као и опсег њиховог значења. Воле и чувају свој језик користећи речи и изразе српскога језика у различитим комуникативним ситуацијама и дигиталном окружењу. Одговорно користе различите медије за учење српског језика, водећи рачуна о безбедности. Разумеју значај учења других језика. Пружају подршку вршњацима који уче српски језик као нематерњи. Постављају краткорочне циљеве учења, праве планове и истрајавају у њиховој реализацији и траже подршку.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)

Учествују у разговору. Говоре и пишу логично се изражавајући реченицама једноставне структуре. Уредно и читко пишу слова и бројеве. Читају с разумевањем уметничке и неуметничке текстове. Препознају формалне одлике поезије, прозе и драме. У једноставним примерима уочавају одређена граматичка правила која се односе на реченицу и врсте речи.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)

Слушају саговорнике, на постављена питања дају одговоре потпуним реченицама. Састављају реченице и текстове једноставне структуре у говору и писању. Читају различите врсте уметничких и неуметничких текстова и упознају њихове основне одлике. Проналазе и репродукују експлицитне информације у тексту и на основу тога стварају мапе ума. Одговарају на питања о утисцима, ликовима, догађајима, месту и времену радње у књижевноуметничком тексту. У једноставним примерима издвајају одређена граматичка правила која се односе на реченицу и врсте речи у њима. Уче самостално и у сарадњи са вршњацима, у пару и групи.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)

Слушају и говоре уважавајући саговорнике. Користе знања из језика како би се изражавали писаним и усменим путем у свакодневном животу. Читају да би уживали, сазнавали и учили. Доносе директне закључке, износе своје ставове о прочитаним текстовима и повезују са личним искуствима. Користе и примењују информације и сазнања у свакодневним животним ситуацијама. Развијају способност емпатије, заинтересовани су за учешће и допринос заједничким активностима. Воле српски језик и доживљавају га као део свог идентитета.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) – за крај првог циклуса обавезног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– СРП.ОО1.О.1.1. Знају све гласове и слова ћириличног и латиничког писма, као и значења речи и фразеологизама које користе у свакодневном говору и писању.	– СРП.ОО1.О.2.1. Изговарају све гласове и пишу сва слова оба писма поштујући језичку норму у говору и писању; употребљавају речи и изразе у одговарајућем контексту.	– СРП.ОО1.О.3.1. Разговорно и јасно говоре тако да их саговорник разуме и писано се изражавају у одговарајућим ситуацијама.

– СРП.ОО1.О.1.2. Почињу реченицу великим словом, завршавају је одговарајућим интерпункцијским знаком, употребљавају велико почетно слово у једноставнијим примерима. – СРП.ОО1.О.1.3. Познају основна начела вођења разговора и форме учтивног обраћања, препознају говор мржње као негативну појаву. – СРП.ОО1.О.1.4. Вођено препричавају, причају и описују на задату тему. – СРП.ОО1.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати. – СРП.ОО1.О.1.6. Уз помоћ наставника, разликују врсте текстова. – СРП.ОО1.О.1.7. Процењују садржај прочитаног текста на основу сопственог доживљаја, уочавају ликове, догађаје, време и место у књижевном тексту. – СРП.ОО1.О.1.8. Препознају врсте речи и подврсте именица (заједничке и властите) у низу; препознају службу субјекта, предиката и главних функција речи у реченици и реченицама прилошких одредби за место и време у једноставним реченицама; препознају врсте реченица по комуникативној функцији.	– СРП.ОО1.О.2.2. Пишу кратким, потпуним реченицама једноставне структуре. – СРП.ОО1.О.2.3. Постављају питања, траже и дају објашњења, учтиво прихватају или одбијају, захваљују се или се извињавају. – СРП.ОО1.О.2.4. Прате дати план, предлажу и бележе идеје за усмено и писано изражавање. – СРП.ОО1.О.2.5. Издвајају и репродукују информације експлицитно исказане у краћим текстовима као и непознате речи и изразе, траже објашњење у доступним изворима. – СРП.ОО1.О.2.6. Читањем текстова упознају основне одлике и функције различитих врста текстова. – СРП.ОО1.О.2.7. Изражавају својим речима читалачки доживљај идентификујући осећања која текст покреће у њима; одговарају на питања у вези са ликовима, догађајима, местом и временом радње, доживљавајући грешке током рада као фазе учења. – СРП.ОО1.О.2.8. Уочавају заједничке одлике издвојених речи и закључују којој врсти припадају; закључују о заједничким одликама главних функција речи у реченици и реченицама у комуникативном контексту.	– СРП.ОО1.О.3.2. Пишу кратке поруке, текстове и попуњавају једноставне обрасце. – СРП.ОО1.О.3.3. Пажљиво слушају саговорнике, постављају питања у складу са својим потребама, поштују правила уљудног опхођења, без говора мржње. – СРП.ОО1.О.3.4. Веродостојно препричавају и описују оно што су прочитали, видели или чули. – СРП.ОО1.О.3.5. Изводе директне закључке о догађајима, поступцима и осећањима ликова и размењују их са вршњацима; проширују фонд речи мање фреквентним речима ради квалитетнијег изражавања и разумевања других. – СРП.ОО1.О.3.6. Користе информације из различитих врста текстова у свакодневном животу. – СРП.ОО1.О.3.7. Износе лични доживљај прочитаног текста; повезују поступке ликова са животним искуством преиспитујући своје поступке; развијају отпорност и самопоуздање. – СРП.ОО1.О.3.8. Користе знања из језика како би се јасно изражавали писаним и усменим путем; доживљавају језик као део свог идентитета и као основу за учење
---	---	--

		других језика.
--	--	----------------

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)

Користе језик као низ могућности које им служе у усменом и писаном изражавању: препричавају, описују, причају и учествују у разговору. Поштују језичку норму и правописна правила. Течно и с разумевањем читају уметничке и неуметничке текстове. Проналазе и повезују битне информације у различитим врстама текстова. Познају садржинске и формалне елементе уметничког и неуметничког текста. Овладавају граматичким појмовима и језичким законитостима.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)

Говоре и пишу стварајући правилно структуриране реченице и текстове, поштујући језичку норму. У разговору постављају одговарајућа питања и образлажу своје идеје уважавајући саговорнике. Читајући повезују експлицитне информације и проналазе имплицитне информације у тексту. Прикупљају додатне информације из различитих извора. Представљају линеарни текст у одговарајућој нелинеарној форми и обрнуто. Разумеју информације приказане илустрацијама и фотографијама. Вођено анализирају књижевна дела користећи одговарајуће књижевне термине. Исказују и објашњавају своје утиске, доживљаје и мишљења о прочитаном тексту. Уочавају и издвајају у реченицама примере одређених граматичких појмова и правила. Учествоју у дискусијама и дебатама, уче кроз пројекте, проблемске и креативне задатке, драматизације и игре улога.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)

Изражавају се правилно, јасно и примерено комуникативној ситуацији писаним и усменим путем. Користе основне граматичке термине како би разумели и примењивали правописна правила и учили друге језике. Размењују своја запажања, мисли, осећања и закључке о прочитаним текстовима и посетама културним догађајима. Спознају да читање пружа могућност за учење, развијање интелектуалних и језичких капацитета, лични развој. Упознају свој читалачки сензибилитет, негују читалачке навике и љубав према читању. Поштују вредности националне културе и култура других народа. Користе табеле, графиконе, дијаграме и мапе у контексту, као и информације садржане у илустрацијама и на фотографијама. Представљају резултате свог језичког стваралаштва, формирају се у друштвено активне, еколошки свесне и одговорне личности које цене здравље и безбедност. Разумеју важност вршњачке размене и подршке.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) – за крај првог циклуса обавезног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– СРП.ОО1.С.1.1. Читају и казују текст одговарајућом динамиком. – СРП.ОО1.С.1.2. Познају значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и идентификују оно што им је непознато. – СРП.ОО1.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила. – СРП.ОО1.С.1.4. У кратким цртама образлажу своје идеје. – СРП.ОО1.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту. – СРП.ОО1.С.1.6. Разликују основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) и именују формалне елементе уметничких и неуметничких текстова (пасус, стих, строфа,	– СРП.ОО1.С.2.1. Течно читају и природно казују текст одговарајућим темпом и интонацијом, правилно наглашавајући речи у реченици, поштујући смисао текста. – СРП.ОО1.С.2.2. Одређују значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и контекста у којем су употребљени, издвајају делове текста који су им нејасни, траже објашњење и прикупљају додатне информације из различитих извора. – СРП.ОО1.С.2.3. Држе се теме, јасно структурирају излагање (уводни, средишњи и завршни део); пишу јасним и потпуним реченицама, исправљају своје грешке. – СРП.ОО1.С.2.4. Описују како су дошли до идеје, зашто је та идеја добра и како се може реализовати. – СРП.ОО1.С.2.5. Издвајају, упоређују и повезују битне информације исказане у	– СРП.ОО1.С.3.1. Користе вештине читања (читање у себи, читање с оловком у руци, летимично читање...) и казивања у свакодневном животу, учествују у културним догађајима у школи и заједници. – СРП.ОО1.С.3.2. У свакодневној комуникацији користе одговарајуће речи и фразеологизме; уважавају саговорнике. – СРП.ОО1.С.3.3. Правилно пишу и говоре на одговарајућу тему у различитим комуникативним ситуацијама/дигиталном окружењу. – СРП.ОО1.С.3.4. Слободно изражавају своје идеје у различитим комуникативним ситуацијама, одговорно се односе према интелектуалној својини. – СРП.ОО1.С.3.5. Размењују информације и закључке у вези са различитим врстама

рима, опис, приповедање, дијалог). – СРП.ОО1.С.1.7. Разликују књижевне врсте (бајка, басна, песма, прича, приповетка, роман, драмски текст, кратке народне умотворине); разликују народну од ауторске књижевности. – СРП.ОО1.С.1.8. Одређују садржинске елементе књижевноуметничког текста (тему, главне и споредне ликове, догађаје, време и место...). – СРП.ОО1.С.1.9. Примењују стратегије читања и разумевања прочитаног. – СРП.ОО1.С.1.10. Издвајају и именују поређење и персонификацију у тексту. – СРП.ОО1.С.1.11. Одређују врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) и подврсте речи (властите, заједничке и градивне именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) и препознају збирне именице; разликују граматичке категорије глагола и глаголско време, као и граматичке категорије именица, бројева, придева и заменица. – СРП.ОО1.С.1.12. У простој реченици одређују субјекат, глаголски предикат и прилошке одредбе за време, место и начин исказане речју или скупом речи; одређују врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, заповедне, узвичне) и по облику. – СРП.ОО1.С.1.13. Препознају односе антонимије, синонимије, хипонимије/хиперонимије,	различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине. – СРП.ОО1.С.2.6. Проналазе информације користећи основне делове текста и књиге и издвајају тражене формалне елементе уметничког и неуметничког текста. – СРП.ОО1.С.2.7. Уочавају специфичности конкретних књижевних дела и закључују о основним одликама књижевних врста. – СРП.ОО1.С.2.8. Анализирају догађаје, поступке, осећања и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту; одређују тему. – СРП.ОО1.С.2.9. Прате и предвиђају даљи ток радње, преиспитују претпоставке, повезују очигледне узроке и последице, поткрепљују своје закључке позивајући се на текст. – СРП.ОО1.С.2.10. Истражују функцију поређења и персонификације у тексту и на основу тога разумеју његов смисао. – СРП.ОО1.С.2.11. У реченици/тексту уочавају и издвајају одговарајуће примере речи, а затим индуктивно и по аналогiji закључују о одликама врсте и подврсте којој припадају (користе табеле, праве мапе ума...); међају облике речи према задатим критеријумима (лице, број и род).	текстова; процењују квалитет информација и примереност илустрација које прате текст; користе табеле, графиконе, дијаграме и мапе у контексту. – СРП.ОО1.С.3.6. Сналазе се у литератури и другим изворима сазнања. – СРП.ОО1.С.3.7. Књижевна дела која самостално читају, разумеју у одговарајућем жанровском кључу. – СРП.ОО1.С.3.8. Формирају етичке и естетско-емоционалне вредности, развијају емпатију. – СРП.ОО1.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.). – СРП.ОО1.С.3.10. Развијају машту и истражују могућности језичко-стилског обликовања мисли и идеја. – СРП.ОО1.С.3.11. Користе знања из језика како би се јасно и правилно изражавали писаним и усменим путем и учили друге језике. – СРП.ОО1.С.3.12. Користе различите врсте реченица сходно комуникативној ситуацији; граде свој стил изражавања у свакодневном говору, писању и језичком
---	--	---

хомонимије; владају основним творбеним обрасцима (нпр. грађење умањеница).	– СРП.ОО1.С.2.12. Рашчлањују реченицу издвајајући реченичне чланове; састављају реченице различите по комуникативној функцији и облику. – СРП.ОО1.С.2.13. Кроз игру спарују и групишу задате речи препознајући лексичке односе међу њима; примењују основне творбене обрасце.	стваралаштву играјући се могућностима варирања редоследа речи у реченици. – СРП.ОО1.С.3.13. Језички израз усклађују са контекстом.
--	--	---

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1) Стваралачки примењују језичке вештине у говору и писању. Тумаче текст, критички читају и аргументују своје ставове. Познају најзначајније ствараоце из српске и светске књижевности за децу и њихова дела. Користе књижевне и граматичке термине.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Састављају усмени и писани текст интегришући језичке вештине којима владају. Читају и дискутују о прочитаним текстовима и медијским садржајима. Анализирају књижевна дела и интегришу елементе издвојене анализом. Критички процењују сврху текста, визуелних и интерактивних информација из различитих извора. Разговарају о истакнутим вредностима, износе и преиспитују аргументе. Уче кроз истраживачке активности и креативно писање.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК3) Говоре и пишу негујући аутентичност и слободу личног изражавања у складу са комуникативном ситуацијом. Радо читају и развијају своје образовне потребе у мултимедијалном окружењу. Критички приступају истраживању различитих извора информација. Износе и преиспитују своје мишљење и спремни су да уваже другачија мишљења. Развијају и негују животне вредности. Разумеју важност националне културе и идентитета у интеркултуралном контексту.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) – за крај првог циклуса обавезног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– СРП.ОО1.Н.1.1. Умеју аргументовано и на занимљив начин да почну, развију и заврше своје усмено и писано излагање користећи богат фонд речи у јасним и потпуним реченицама. – СРП.ОО1.Н.1.2. Читају и критички промишљају, издвајају и повезују релевантне изворе и информације, уочавају различите перспективе и гледишта аутора, као и сврху текста. – СРП.ОО1.Н.1.3. Именују књижевне врсте и наводе њихове одлике; познају најзначајније ствараоце и њихова дела. – СРП.ОО1.Н.1.4. Тумаче и интегришу догађаје, поступке, особине, главне идеје, мисли и осећања; прате развој ликова у књижевноуметничком тексту. – СРП.ОО1.Н.1.5. Препознају фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту и свакодневной комуникацији (нпр. пренесено значење). – СРП.ОО1.Н.1.6. Именују врсте и подврсте речи, именују граматичке категорије глагола и глаголско време, као и граматичке категорије именица, бројева, придева и заменица; именују	– СРП.ОО1.Н.2.1. Усмено и писано излагање обогаћују детаљима, образлажу своје ставове. – СРП.ОО1.Н.2.2. Промишљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација). – СРП.ОО1.Н.2.3. Образлажу одлике књижевне врсте у конкретном делу. – СРП.ОО1.Н.2.4. Уочавају сложеност ликова и узрочно-последичне везе међу догађајима, изводе закључке о догађајима, намерама, поступцима и осећањима ликова, објашњавају чиме су мотивисани поступци и осећања ликова и своје ставове поткрепљују доказима из текста. – СРП.ОО1.Н.2.5. Тумаче фигуративну употребу језика. – СРП.ОО1.Н.2.6. Анализирају реченицу/текст издвајајући врсте и подврсте речи, састављају реченице према задатим	– СРП.ОО1.Н.3.1. Слободно и аутентично исказују своје мисли у говору и писању придобијајући пажњу других. – СРП.ОО1.Н.3.2. Изводе сложеније закључке да би процењивали садржај и сврху текста, да би предвиђали, описивали, упоређивали, објашњавали, повезивали и обједињавали; критички се односе према изворима информација водећи рачуна о релевантности информација и безбедности на интернету. – СРП.ОО1.Н.3.3. Бирају текстове према интересовањима, уживају у читању и граде своје читалачко искуство. – СРП.ОО1.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности. – СРП.ОО1.Н.3.5. Користе језик као низ могућности у изражавању, употребљавајући речи и изразе у основном и фигуративном значењу. – СРП.ОО1.Н.3.6. Стилски овладавају реченицом у свакодневном говору и писању,

субјекат, глаголски предикат и прилошке одредбе за време, место и начин.	синтаксичким критеријумима.	користе знања из језика у стваралачком изражавању, као и приликом учења страних језика.
--	-----------------------------	---

Критеријуми оцењивања:

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- писменим проверама (диктати, самостално писање реченица, вежбања са применом обрађених граматичких и правописних правила, одговарање на питања...)
- усменим проверама (читање, рецитовање, разговор, разумевање прочитаног...)
- ангажовањем и односом према раду на настави (активност на часу, израда домаћих задатака, сарадња у групи, припремљеност за час, уредност...)

Наставни предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: први

Фонд часова: 72

Циљ наставе и учења

Циљ наставе страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик, кроз усвајање функционалних знања о језичком систему и култури и развијање стратегија учења, оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и сопственом културном наслеђу.

Задаци

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно на активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, усменог изражавања и интеракције посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави заснива се на следећим методичким принципима:

- Циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у атмосфери заједништва, подршке и међусобне сарадње;
- Говор наставника у потпуности је прилагођен узрасту, рецептивним могућностима и тренутним знањима ученика;
- Наставник континуирано прати да ли је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке, васпитне и социјализацијске елементе;
- Примарни фокус је на значењу језичке поруке и успешној размени информација;
- Знања ученика вреднују се према јасно одређеним релативним критеријумима тачности у складу са узрастом, при чему се тежи функционалној проходности, а не апсолутној имитацији изворног говорника;
- Са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње (групни рад, рад у паровима, индивидуализовано решавање проблема кроз јасно дефинисан контекст и циљ);
- Сви граматички садржаји уводе се искључиво индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере, без експлицитних дедуктивних објашњења, а њихово познавање се вреднује кроз практичну употребу у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни модел наставе укључује и:

- Усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учешће у смисленим друштвеним ситуацијама;
- Поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и деци прилагођених задатака и активности;
- Подстицање ученика на креативност, слободно изражавање нових идеја и активно учешће у наставном процесу;
- Допуну основних уџбеничких комплета додатним, аутентичним и очигледним материјалима прилагођеним узрасту;
- Рад на малим пројектима који остварују међупредметну корелацију и подстичу развој когнитивних способности (планирање, запажање, закључивање);
- Увођење новог лексичког материјала преко већ познатих граматичких структура и обрнуто, уз активно коришћење интернационализама, речи које су деци блиске из ширег окружења, као и визуализације као главног средства семантизације на раном узрасту.

Литература: Уџбеник “My Disney Stars and Heroes 1: Pupil’s book with eBook ” (аутор: Tessa Lochowski; издавач: Pearson Акроло), радна свеска “My Disney Stars and Heroes 1: Activity book with eBook ” (аутор: Tessa Lochowski; издавач: Pearson Акроло), дигитални, аудио и онлајн материјали

Бр.теме	Назив теме	Фонд часова			Време реализације
		Укупно	Обрада	Остало	
1.	Say hello!	1	1	/	СЕПТЕМБАР
2.	Welcome	2	1	1	СЕПТЕМБАР
3.	1. My family	8	4	4	СЕПТЕМБАР, ОКТОБАР
4.	2. My room	9	4	5	ОКТОБАР, НОВЕМБАР
5.	3. My school	8	4	4	НОВЕМБАР, ДЕЦЕМБАР
6.	4. My body	9	4	5	ДЕЦЕМБАР, ЈАНУАР
7.	5. My clothes	8	4	4	ФЕБРУАР, МАРТ
8.	6. Nature	9	4	5	МАРТ, АПРИЛ
9.	7. Food	9	4	5	АПРИЛ,

					МАЈ
10.	8. Animals	9	4	5	МАЈ, ЈУН
Укупно		72	34	38	

Бр.	НАСТАВНА ТЕМА	ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ И НАСТАВНИ САДРЖАЈИ	НАСТАВНИ ИСХОДИ По завршеној теми/области ученици/ученице су у стању да у усменој комуникацији:	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА	МЕЃУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ / КОРЕЛАЦИЈА
1	Say hello!	-Greetings: Hello -Simple instructions	-поздраве и отпоздраве користећи најједноставнија језичка средства -разумеју кратка и једноставна упутства и налоге и реагују на њих -представе себе -понове једноставне речи именују неколико свакодневних предмета разумеју и понове бројеве 1-6	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3	K1, K4 / Математика Српски језик
2	Welcome	-Colours -Classroom instructions -Greetings: hello, goodbye -Introduce yourselves, using I'm (name) -A story about the first day of school -Acting out a story	-именују неке свакодневне предмете -разумеју и користе боје -поздрављају се -представљају се и кажу своје име -разумеју једноставну илустровану причу -одиграју причу по улогама	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3	K1, K4 / Српски језик
3	1 My family	-Vocabulary for special people (family) -Who's this? -My -Introductions	-поздраве и отпоздраве -представе чланове породице -говоре о породици на једноставан начин -разумеју и реагују на једноставне молбе -упуте кратке једноставне молбе	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.9	K1, K4 / Српски језик

		-Name family members -Numbers: count to six -How old are you? -Saying how you feel (happy, sad) -Talking about family trees	-броје до 6 -кажу колико година имају -разумеју и изражавају једноставна осећања		
4	2 My room	-Toys and things in your room -Describing objects -Ask and answering questions about toys -Saying how you feel (grumpy, not grumpy) -Simple shapes	-именују предмете и играчке -описују предмете и говори о облицима -постављају једноставна питања о играчкама и предметима и одговарају на њих -реагују на питање са yes и no -изражавају осећања	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.9	K1, K4 / Српски језик
5	3 My school	-Classroom objects -Numbers to ten -Possessions: talking about what they've got -Quantity: how many objects there are -Feelings (nervous, not nervous) -Simple sums	-препознају и именују предмете на једноставан начин -броје до 10 -опису предмете у учионици користећи једноставна језичка средства -разумеју једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање и реагују на њих -траже и дају једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање -разумеју једноставне налоге и реагују на њих -разумеју јасна, једноставна питања колико нечега има и одговарају на њих -изражавају осећања на једноставан начин	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.9, CJ1.OO.O.3.10, CJ1.OO.O.3.12	K1, K4 / Свет око нас Математика
6	4 My body	-Vocabulary to describe parts of the body -Instructions for simple	-описују делове тела -дају кратка једноставна упутства и налоге -изражавају осећања на једноставан начин	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3,	K1, K4 / Свет око нас Математика

		actions -actions and emotions		CJ1.OO.O.3.9, CJ1.OO.O.3.10, CJ1.OO.O.3.12	
7	5 My clothes	-Clothes items -Describing clothes -Saying what they're wearing -Talking about being brave -The weather	-разумеју исказе о одећи -описују одећу -разумеју исказе о томе шта ко носи и исказују шта носе од одеће -говоре о храбрости на једноставан начин -говоре о времену, разумеју и исказују осете	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.9, CJ1.OO.O.3.10, CJ1.OO.O.3.12	K1, K4 / Српски језик
8	6 Nature	-Bugs and things in nature -What can you see? -Describing things in nature	-описују свет природе -упућују једноставне молбе и одговарају на њих -разумеју питања о томе шта могу да виде и одговарају на њих	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.9, CJ1.OO.O.3.10, CJ1.OO.O.3.12, CJ1.OO.O.1.1	K1, K4, K5 / Свет око нас Српски језик
9	7 Food	-Vocabulary for food and drink -Likes/dislikes -I'm hungry/thirsty -Food they like and don't like -The importance of being kind and sharing -How tomatoes grow	-разумеју свакодневне исказе о потребама и осетима -изразе основне потребе и осете -разумеју једноставне исказе о допадању/недопадању и реагују на њих -траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.9, CJ1.OO.O.3.10, CJ1.OO.O.3.12, CJ1.OO.O.1.1	K1, K4, K10 / Свет око нас
10	8 Animals	-Naming animals and actions -What actions they can do -What animals can do -Asking for help -Animal needs	-препознају и именују животиње -разумеју и исказују шта животиње могу -разумеју исказе о једноставним радњама, реагују на њих, дају исказе о радњама -разумеју једноставне молбе и реагују на њих -упућују кратке једноставне молбе	CJ1.OO.O.3.1, CJ1.OO.O.3.2, CJ1.OO.O.3.3, CJ1.OO.O.3.7, CJ1.OO.O.3.8, CJ1.OO.O.3.9, CJ1.OO.O.3.10,	K1, K4, K5 / Свет око нас

			-исказују захвалност	CJ1.OO.O.3.12, CJ1.OO.O.3.13, CJ1.OO.O.1.1	
--	--	--	----------------------	--	--

*Међупредметне компетенције:

K1 – Компетенција за учење: Развија се кроз подстицање дечје радозналости, усвајање језика кроз игру и песму, као и откривање сопствених механизма за памћење нових речи;

K4 – Комуникација: Као темељна компетенција предмета, развија се кроз свакодневну усмену интеракцију у учионици, изражавање основних потреба, осећања и мисли на страном језику, као и кроз разумевање кратких порука и налога;

K5 – Одговоран однос према околини: Развија се кроз обраду тема које се тичу света природе, животиња, бриге о сопственом здрављу, телу и одећи, као и кроз развијање емпатије, дељења и очувања своје средине (у учионици и ван ње);

K10 – Сарадња: Развија се кроз заједничке друштвене игре, рад у паровима и малим групама, симулације и мини-пројекте који захтевају међусобну помоћ, поштовање правила игре и тимски дух.

Начини процене/провере остварености постигнућа:

Праћење и вредновање напредовања ученика обавља се континуирано током целе школске године кроз следеће технике и облике рада:

- Систематско посматрање и праћење (активност на часу, мотивисаност, реаговање на налоге, сарадња са вршњацима);
- Усмена провера кроз интеракцију (играње улога у паровима/групама, једноставне симулације дијалога из уџбеника, мини-дијалози са наставником);
- Формативно оцењивање кроз различите савремене технике (ТПР методе, језичке игре, квизови, картице);
- Евалуација практичног рада (задаци у радној свесци, бојење, повезивање, цртање по диктату);
- Продукти учења (мини-пројекти, цртежи, панои, групни ликовно-језички радови);
- Провера разумевања говора (кратки тестови слушања и препознавања појмова из аудио записа).

Критеријуми оцењивања

У првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује искључиво описном оценом. Описна оцена представља континуирани опис постигнућа ученика у остваривању прописаних исхода, циљева и задатака програма наставе и учења, као и степена њихових личних ангажовања, мотивације и напредовања. Наставник током целе школске године континуирано води педагошку евиденцију о напредовању сваког ученика кроз праћење језичких активности (слушање и усмено изражавање/интеракција), ангажовања на часу и односа према раду.

На основу остварености исхода, нивои постигнућа се дефинишу на следећи начин:

ОСНОВНИ НИВО (Уз већу помоћ наставника) – Ученик је савладао базични део наставног програма и остварио минималне предвиђене исходе за први разред уз континуирано вођење, подстицање и помоћ наставника, док самостални рад још увек изостаје.

- Разуме и реагује (акцијом, покретом) на уобичајене и најчешће употребљаване речи, изразе и кратке налоге наставника у учионици који се тичу његовог непосредног окружења.
- Сналази се у кратким, унапред увежбаним симулацијама и комуникационим улогама (нпр. кроз игру, ТПР методу или дијалоге са вршњацима), користећи репродуковане и меморисане фразе и формуле (поздрављање, опраштање, једноставни одговори).
- Успешно имитира и препознаје исправан изговор фреквентних речи и изрази које је наставник често понављао.

СРЕДЊИ НИВО (Уз мању помоћ наставника) – Ученик успешно савладава исходе програма у целости, показује стабилност у знању и разумевању, али му је повремено потребан подстицај или мања помоћ наставника у новим и мање увежбаним ситуацијама.

- Разуме најчешће речи, изразе и структуре из свакодневног, спорог и јасног говора наставника или аудио записа у оквиру обрађених тематских целина (породица, играчке, тело, животиње).
- Самостално обавља основне комуникативне активности: поздрављање, представљање себе и других, добродошлицу, захваљивање и пружање једноставних информација о себи и свом окружењу, уз минималне наставникове смернице.
- Правилно изговара фреквентне, понављане и кроз песме/игре меморисане речи, спајајући их у логичне кратке исказе са задовољавајућом интонацијом.

НАПРЕДНИ НИВО (Самостално напредовање) – Ученик је у потпуности и са високим степеном самосталности савладао све предвиђене исходе за први разред. Његово ангажовање је стално, показује изузетну мотивацију, брзину у реаговању и креативност у употреби језика.

- Разуме уобичајене усмене исказе наставника и аудио моделе везане за познате теме чак и када се унесу мање језичке варијације или нови контекст.
- Потпуно самостално обавља комуникативне активности и језичке функције, лако прелази из улоге у улогу у игри, самостално поставља једноставна питања, даје информације о искуствено блиским ситуацијама и исказује своје жеље или допадање/недопадање.
- Тачно и са лакоћом репродукује све гласове и гласовне групе, правилно акцентује речи и поштује ритам и интонацију модела (аудио записа или наставника) кроз песме, рецитације и кратке приче.

Назив предмета	МАТЕМАТИКА
Циљ	Циљ учења предмета <i>математика</i> је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	први
Годишњи фонд часова	180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; – упореди предмете и бића по величини; – уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; – именује геометријска тела и фигуре; – групише предмете и бића са	ГЕОМЕТРИЈА	ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.	27; 11 + 16
		ЛИНИЈЕ	Права, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.	
	БРОЈЕВИ		Бројање, писање и читање бројева.	146; 57 + 89

заједничким својством; – сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; – разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; – црта праву линију и дуж помоћу лењира; – броји унапред и уназад и са прескоком; – прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој;		Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоредивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој. Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.	
користи редне бројеве;	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење дужине нестандартним јединицама мере.	7; 3 + 4

— реши текстуални задатак са једном операцијом; — разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; — уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; — прочита и користи податке са			
---	--	--	--

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предложени редослед реализације тема:

1. Геометрија – Положај, величина и облик предмета;
2. Бројеви – Природни бројеви до 10 и нула, сабирање и одузимање до 10;
3. Геометрија – Линије;
4. Бројеви – Природни бројеви до 20, сабирање и одузимање до 20;
5. Мерење и мере;
6. Бројеви – Природни бројеви до 100, сабирање и одузимање до 100 (без преласка десетице).

Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Сам

процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног стицања и повезивања знања.

Садржаји програма предмета математике представљају основу за остваривање исхода, јер је њима обухваћено све оно што ученик треба да изгради на нивоу знања.

Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција као што су комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игралике активности у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Игра је основна активност и контекст математичког сазнања у предшколском периоду. Поласком у школу код првака не нестаје потреба за играм. Због тога је важно да се у првом циклусу, а посебно у првом разреду, деци омогући да развијају математичко мишљење у контексту играликих активности. Поред тога, игралике активности значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој ефикасности наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и функционалнијом.

ГЕОМЕТРИЈА

Положај, величина и облик предмета

Развој опажања простора подразумева уочавање предмета и бића у окружењу и њихових међусобних односа. Основу сазнања чини посматрање и класификација облика на основу уочених особина. Међусобни односи предмета у простору исказани просторним релацијама изграђују се посматрањем различитих предмета у простору, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа.

Положај предмета и бића – Ученици упоређују предмете по положају (испред, иза; испод, изнад; горе, доле; у, на, ван; између, лево, десно; са исте стране, са супротних страна; усправно, водоравно). Просторне релације ученици усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и

предмете (уз ротације тј. окретање) и у односу на тло. Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред–иза, испод–изнад, горе–доле, лево–десно, са исте стране – са супротних страна. Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели.

Величина предмета и бића – У делу који се односи на упоређивање предмета према дужини, висини и ширини, циљ је да ученици овладају употребом речи којима се изражавају релацијски односи између предмета, односно бића: краће – дуже, ниже – више и уже – шире. Поређење/процена се врши „одока” или упоређивањем реалних предмета (оловка, лењир и слично). Важно је указати на повезаност одговарајућих релација (нпр. оловка је дужа од гумице, а гумица је краћа од оловке). Поред тога, треба упоређивати и више предмета (нпр. одређивање најширег предмета).

Облик предмета – Почетно геометријско сазнање заснива се на систематском посматрању и описивању предмета у окружењу и на сликовном приказу, истицањем њихових својстава, облика, симетричности, величине и положаја. Уочавање сличности и разлика омогућава класификацију објеката. Ученици пропедевтички упознају геометријска тела и фигуре. На почетку увести облике који су ученицима тог узраста најближи и познати из свакодневног живота: облик лопте и коцке, затим квадрата и ваљка, и на крају пирамиде и купе. Треба користити очигледна наставна средства: играчке, предмете који се налазе у учионици и слично (нпр. лопта и коцка за игру, гумица, сунђер, креда, фломастер). Уочавањем страна тродимензионалних предмета увести облике квадрата, правоугаоника, круга и троугла. Оваквим приступом, ученици прво упознају облике који су им блиски и познати, који се налазе у њиховом окружењу и постепено се, као делови претходно упознатих облика, уводе нови облици.

Корисне су практична манипулација (моделовање, сецкање, лепљење, преклапање фигура) и активности цртања геометријских фигура коришћењем шаблона (нпр. лењир са геометријским облицима) и слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже.

Примери активности за остваривање појединих исхода

1. Описивање положаја објекта у односу на више других објеката у сложенијој реалистичној ситуацији на слици или у табели.
2. Описивање редоследа објеката у датом низу посматраном из различитих позиција, нпр. навођење објеката од последњег до првог у низу.
3. Описивање на мапи (у лавиринту) путање од једне до друге тачке, уцртавање путање на мапи (у лавиринту) или прелажење пута од једне до друге позиције према упутству.
4. Прављење модела геометријске фигуре од сламчица или модела геометријског тела помоћу штапића и куглица од пластелина.
5. Састављање одређене фигуре од задатих делова (танграм).
6. Допуњавање фигуре делом који недостаје.
7. Издвајање предмета са одређеним својством из колекције предмета.

8. Прекривање задате фигуре у равни плочицама квадратног, правоугаоног и троугаоног облика (без преклапања и шупљина).

9. Откривање следећег члана низа састављеног од геометријских облика, уз објашњење како се дошло до закључка.

Линије

Праве и криве линије треба увести као линије којима су оивичени уведени геометријски облици, а затим проширити на појмове отворене и затворене криве линије и изломљене линије. Тачку треба увести као пресек две линије, а дуж као део праве линије ограничен са две тачке. За обележавање тачака треба користити слова А, Е, О, Т, М и Ј. Ученике треба научити да разликују и цртају криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију, уоче унутрашњу и спољашњу област ограничену затвореном линијом.

Као модел за праве и криве линије (отворене и затворене) можемо користити канап или конач. Нпр. затезањем канапа добијамо модел праве линије, а спајањем крајева канапа модел затворене криве линије. Кад укрстимо два конца или канапа, добијамо тачку.

Примери активности за остваривање појединих исхода

1. Моделовање положаја тачке у односу на линију помоћу траке и предмета. И обрнуто, цртање слике према реалној ситуацији.
2. Цртање слике или доцртавање започете слике у квадратној или тачкастој мрежи према датом упутству.

БРОЈЕВИ

Развој појма броја и бројевног низа је наставак сазнања о бројевима, које је стечено у предшколском програму. Изграђивање појма броја обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина.

Формирање појма бројевног низа и место броја у бројевном низу развија се кроз активност пребројавања објеката и бића (конкретних или сликовних представа), бројања унапред и уназад, секвенцијално, у задатим интервалима, визуелизацијом на бројевној правој.

Пребројавање елемената треба искористити и за постепено упознавање ученика са мерењем запремине течности, без увођења стандардних јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да пресицањем воде преброје колико мањих посуда воде је садржано у већој и обрнуто. Резултате пребројавања треба да упишу у табелу, како би се упознали са оваквим начином записивања података.

Сабирање и одузимање везују се за примере који се могу моделовати као пар дисјунктних скупова. Када су дати бројеви елемената тих скупова, а тражи се број елемената њихове уније, говоримо о задатку сабирања који прати ту схему. Када је дат број елемената уније и једног од подскупова, а тражи се број елемената другог од њих, кажемо да је то задатак одузимања који прати ту схему. Визуелно представљање сабирања на бројевној правој (добројавање, односно одбројавање), бројевним дијаграмима и бројевним сликама подстиче разумевање појмова сабирања и одузимања након чега се увежбава сабирање и одузимање у блоковима бројева.

Разматрају се и случајеви у којима је један од сабирака непознат број. На основу добро савладане таблице сабирања и одузимања ученици откривају непознати сабирак, умањилац, а затим и примере где је непознат умањеник. Ово је погодан тренутак за решавање задатака са теразијама, у којима је циљ успостављање равнотеже тасова. Разматрају се ситуације у којима су на тасовима: 1) исти предмети; 2) различити предмети. Нпр. на првој слици је на једном тасу куглица, а на другом коцка. На другој слици су на једном тасу две куглице, а на другом ваљак. На трећој слици је на једном тасу ваљак, а на другом треба доцртати одговарајући број коцки. Оваквим задацима се постепено развија логичко мишљење и идеја решавања једначине, а представљају и увод у мерење масе, које се обрађује у наредним разредима.

Правила замене места сабирака и здруживање сабирака уводе се пре обраде бројева друге десетице јер се користе при извођењу сабирања у блоку до 20. За илустрацију правила користе се очигледна средства као и визуелни приказ. При обради сабирања и одузимања у блоку бројева до 20 упознају се случајеви са и без преласка десетице ($11 + 2$, $8 + 3$, $16 - 4$, $12 - 5$).

Један од важних циљева је спонтано запамћивање таблица сабирања и одузимања до 20, због чега треба предвидети довољно времена и различитих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања.

Сабирање и одузимање до 100 обухвата: сабирање и одузимање десетица, сабирање и одузимање десетица и јединица ($24 + 5$, $29 - 7$), сабирање и одузимање двоцифреног броја и вишеструке десетице ($57 + 30$, $57 - 30$), као и сабирање и одузимање двоцифрених бројева без преласка ($32 + 43$, $23 + 47$, $84 - 31$). Поступци се заснивају на већ упознатим поступцима у блоку бројева до 20.

Почевши од блока бројева до 10, ученици се подстичу да правилно користе математички језик користећи знаке $+$, $-$, $=$, $<$, $>$ и термине: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, претходник, следбеник, паран, непаран, мањи од и већи од. Појам месне вредности цифре (десетица и јединица) уводи се приликом обраде бројева друге десетице.

Математичке садржаје треба повезивати са садржајима и активностима других предмета као и животним ситуацијама. Нпр. пребројавање објеката или оријентација у простору са предметом *свет око нас*; увежбавање таблице сабирања или коришћење редних бројева може се реализовати и на часовима *физичког и здравственог васпитања* (нпр. урадити $6+5$ чучњева, после трећег чучња скочити 2 пута и слично).

Комбинаторни задаци или задаци одређивања следећег члана низа посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Решавање проблемских задатака веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Моделовање проблема у математички запис, уз коришћење графичког приказа, омогућава ученицима да немеханички приступају задацима.

У оквиру ове теме, ученици треба да упознају и кованице и папирне новчанице (до 100 динара), што представља почетак оспособљавања за коришћење новца у свакодневном животу. Увођење новчаних апоена треба да прати увођење блокова бројева: до 10, до 20 и до 100. Задаци са новцем из свакодневног живота помажу да се, поред исхода који се односе на новац, остваре и исходи који се односе на природне бројеве.

Већина исхода ове теме се остварује спирално, јер се исходи који се остваре у оквиру првог блока бројева, касније само проширују на остале блокове бројева.

Примери активности за остваривање појединих исхода

Почетне активности треба да се односе на пребројавање (бројање унапред, уназад и са прескоком), јер полазимо од формирања појма броја, а затим и формирања бројевног низа.

1. Пребројавање предмета исте врсте и приказивање дијаграмом или табелом (нпр. уписивањем „цртица” у табелу, односно бројева када науче запис бројева).

2. Читање података из једноставнијих стубичних и сликовних дијаграма и табела.

3. Повезивање редних бројева и просторних прилога, нпр. први одозго, трећи одоздо, други слева, први здесна, трећи спреда, други скраја.

4. Упоредивање и размена новца; рачунање са новцем, приказивање датог новчаног износа најмањим могућим бројем кованица/новчаница.

5. Разлагање броја на могуће сабирке у реалистичним ситуацијама (на пример: У кутији се налази 10 плавих и црвених куглица. Колико може бити црвених, а колико плавих куглица у кутији? Решење треба записати у табели.)

6. Одређивање следећег члана у задатом бројевном низу.

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

У оквиру ове теме, кроз практичне активности треба упознати ученике са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацима) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да: измере задате дужине надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења (табелом или дијаграмом) и упореде дужине.

Када ученици овладају идејом мерења дужине, треба прећи на задатке у којима се повезују различити садржаји. Решавају се задаци пресликавања (померања) тачке или фигуре у квадратној мрежи, на пример: 1) померање тачака или дужи у одређеном смеру (налево, надесно, нагоре, надоле) за дату дужину (нпр. две дужине квадрата); 2) ротирање фигуре на слици из усправног у водоравни положај и обрнуто (без употребе термина ротирање). Оваквим задацима се повезују знања о облицима, дужима и мерењу.

Одређени број часова на крају школске године треба одвојити за систематизацију и повезивање градива. На овим часовима треба задавати текстуалне, проблемске задатке, задатке са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуалне задатке у којима су дати и подаци који нису битни за решавање задатка, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се утврди и повеже градиво, да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.

МАТЕМАТИКА

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и васпитања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици усвајају основне математичке појмове, знања и вештине, стичу почетну математичку писменост и развијају основе апстрактног мишљења, што представља основу за наставак образовања. Оспособљени су да усмено и писмено комуницирају користећи математички језик. Решавају проблеме из свакодневног живота, користећи математику, индивидуално или у сарадњи са другима. Развијају истраживачки дух и креативност. Мотивисани су да уче, напредују и изграђују позитивне ставове према математици. Развијају основе математичко-логичког резоновања. Уочавају примену математичких знања у другим областима људске делатности (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво...). Одговорно користе дигиталне технологије и податке за учење и решавање проблема. Користе дате податке за извођење закључака.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Ученици су овладали основним појмовима у вези са природним бројевима и одређују вредности једноставнијих израза, што чини најнужнија знања потребна за свакодневни живот и даље школовање. Познају својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број). Уочавају правило за формирање једноставног започетог низа и одређују недостајући члан. Разумеју појам разломка чији је бројилац 1. Користе мерне јединице да изразе различите величине. Овладали су техником решавања простих једначина. Као основ за развој просторног резоновања, именују геометријске објекте у равни и простору и уочавају њихове односе у равни.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)

Ученици су развили основне вештине комуникације уз коришћење математичких симбола. Анализирају положаје објеката у окружењу. Користе геометријски прибор за цртање једноставнијих геометријских објеката у квадратној мрежи и одређивање њихових мерних карактеристика. Разликују основне геометријске објекте и њихова својства. Решавају задатке једноставног познатог контекста. Класификују задате податке, умеју да одреде шта се од њих очекује. Примењују једноставне математичке процедуре приликом решавања задатака.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици уочавају математичке правилности и користе математичка знања при решавању једноставних проблема из свакодневног живота. Знања из мерења и геометрије, ученици користе при оријентисању у простору, одређивању положаја и односа објеката у окружењу и одређивању основних мерних карактеристика једноставнијих објеката из непосредног окружења. Доносе одлуке у вези са једноставнијим

проблемима који се односе на потрошњу и друге видове рационализације. Примењују знања о бројевима при једноставнијим рачунањима. Читају и користе податке који су приказани табеларно и графички.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– МАТ.ОО1.О.1.1. Читају, записују и упоређују природне бројеве и приказују их на датом бројевној правој. – МАТ.ОО1.О.1.2. Одређују природни број са датим својством (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и одређују следеће чланове започетог једноставног бројевног низа. – МАТ.ОО1.О.1.3. Рачунају вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде. – МАТ.ОО1.О.1.4. Множе и деле без остатка двоцифрене и троцифрене бројеве једноцифреним. – МАТ.ОО1.О.1.5. Решавају једначине са једном операцијом у оквиру прве хиљаде. – МАТ.ОО1.О.1.6. Читају, записују и упоређују разломке облика ($n \leq 10$), препознају њихов сликовни приказ и одређују део целине	– МАТ.ОО1.О.2.1. Правилно употребљавају математичке симболе. – МАТ.ОО1.О.2.2. Анализирају међусобни положај објеката у простору. – МАТ.ОО1.О.2.3. Цртају геометријске облике помоћу лежира. – МАТ.ОО1.О.2.4. Мере дужину дужи мерним инструментом и површину фигуре нестандардном јединицом мере. – МАТ.ОО1.О.2.5. Упореджују и класификују геометријске објекте према својствима. – МАТ.ОО1.О.2.6. Закључују шта се од њих очекује у математичком захтеву једноставног познатог контекста. – МАТ.ОО1.О.2.7. Примењују једноставне математичке процедуре (директна примена правила, извођење познатих процедура...) при решавању математичких захтева једноставног	– МАТ.ОО1.О.3.1. Решавају једноставну проблемску ситуацију коришћењем израза са једном рачунском операцијом. – МАТ.ОО1.О.3.2. Одређују положаје, односе и смер кретања објеката у окружењу. – МАТ.ОО1.О.3.3. Одређују димензије и површину дводимензионалних објеката у окружењу, при чему за површину користе нестандардне јединице мере. – МАТ.ОО1.О.3.4. Изражавају одређену суму новца преко различитих апоена и рачунају са новцем у једноставним ситуацијама. – МАТ.ОО1.О.3.5. Читају податке са једноставнијих графика и табела и дијаграма који се односе на свакодневне животне ситуације.

(половину, трећину ... десетину). – МАТ.ОО1.О.1.7. Именују геометријске објекте у равни и простору. – МАТ.ОО1.О.1.8. Уочавају и именују делове од којих је сложен геометријски објекат; – МАТ.ОО1.О.1.9. Уочавају међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност). – МАТ.ОО1.О.1.10. Користе јединице за мерење дужине, масе, времена и запремине течности и изражавају дужине претварањем веће јединице у мању.	познатог контекста. – МАТ.ОО1.О.2.8. Анализирају и уочавају правилност код датих бројчаних и других података.	
---	---	--

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици су овладали својствима природних бројева, уочавају правило за формирање започетог низа бројева, одређују вредности израза и решавају једначине, чиме се оспособљавају за математичко моделовање проблема. Користе разломке за изражавање делова целине и децимални запис броја у контексту мерења дужине. Претварају јединице мере из већих у мање и одређују квантитативна својства фигура у равни и површину коцке и квадра. Уочавају подударност и симетричност фигура. Користе својства геометријских објеката при решавању задатака.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици су развили основне вештине комуникације математичким језиком и математичким симболима. Анализирају задатак или проблем који решавају, формулишу питања и рашчлањују проблем на мање целине. Приликом решавања задатака издвајају битне податке, примењују процедуре, процењују тачност решења и изводе одговарајуће закључке. Конструирају основне математичке објекте у равни. Анализирају својства објеката у простору помоћу њихових мрежа. Користећи усвојена знања, ученици истражују самостално или са вршњацима и откривају могућности математике.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици примењују математичка знања и начине закључивања при проучавању природних и друштвених појава и процеса, као и проблема из других наставних предмета. Моделују проблем математичким записом и бирају поступак за његово решавање. Решавају проблем и образлажу решење, користећи одговарајући језик и симболе. Анализом геометријских карактеристика (симетричност и подударност) објеката у окружењу развијају естетичку компетенцију. Знање о бројевима, променљивим величинама и мерама ученици примењују при процењивању, поређењу и мерењу различитих величина. Користе и графички приказују податке приликом решавања једноставних реалистичних ситуација.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– МАТ.ОО1.С.1.1. Користе својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и одређују следеће чланове започетог бројевног низа. – МАТ.ОО1.С.1.2. Одређују месну вредност цифре, као и десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју. – МАТ.ОО1.С.1.3. Решавају једначине са највише две операције. – МАТ.ОО1.С.1.4. Читају, записују и упоређују разломке облика $\frac{a}{b}$, који имају исте имениоце или бројиоце и препознају сликовни приказ разломака. – МАТ.ОО1.С.1.4. Читају, записују и упоређују децималне записе бројева са највише две децимале.	– МАТ.ОО1.С.2.1. Издвајају битне податке из текста задатка и креирају одговарајући математички запис. – МАТ.ОО1.С.2.2. Процењују тачност решења (провера начина закључивања и тачности спровођења поступака). – МАТ.ОО1.С.2.3. Доносе и формулишу закључке који се односе на математички захтев познатог контекста, уз коришћење математичког језика. – МАТ.ОО1.С.2.4. Решавање проблема своди на решавање мањих целина. – МАТ.ОО1.С.2.5. Уочавају и цртају различите врсте углова. – МАТ.ОО1.С.2.6. Конструирају квадрат, правоугаоник и троугао, ако су дужине	– МАТ.ОО1.С.3.1. Користе математички језик и симболе и формирају математички запис при решавању једноставних проблемских ситуација. – МАТ.ОО1.С.3.2. Мере дужину и резултат мерења записују коришћењем природних бројева или бројева у децималном запису. – МАТ.ОО1.С.3.3. Користе мерне јединице за мерење времена, масе, запремине течности и дужину и пореде дате величине у једноставним ситуацијама. – МАТ.ОО1.С.3.4. Рачунају са новцем у сложенијим ситуацијама. – МАТ.ОО1.С.3.5. Представљају дате податке графички и табеларно и преводе их из једне у другу форму.

– МАТ.ОО1.С.1.5. Користе својства геометријских објеката у равни и простору (квадрат, правоугаоник, троугао, круг, квадар, коцка) при решавању задатака. – МАТ.ОО1.С.1.6. Претварају мере за мерење масе, времена и запремине течности из већих мерних јединица у мање. – МАТ.ОО1.С.1.7. Одређују обим троугла, квадрата и правоугаоника. – МАТ.ОО1.С.1.8. Одређују површину квадрата, правоугаоника, коцке и квадра. – МАТ.ОО1.С.1.9. Уочавају подударне и симетричне фигуре.	– МАТ.ОО1.С.2.7. Користе мрежу коцке и квадра при извођењу закључака о њиховим својствима. – МАТ.ОО1.С.2.8. Допуњавају дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву и одређују осу симетрије. – МАТ.ОО1.С.2.9. Радећи самостално или са вршњацима проширују математичка знања.	– МАТ.ОО1.С.3.6. Користе податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних ситуација. – МАТ.ОО1.С.3.7. Уочавају симетричност и подударност објеката у окружењу.
---	--	--

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици примењују својства природних бројева и операција при одређивању вредности сложенијих израза и решавању једначина у проблемским задацима. Решавају једноставне неједначине. Одређују део целине. Сабирају и одузимају разломке истих именилаца и бројеве у децималном запису са истим бројем децимала. Претварају јединице мере и одређују квантитативна својства сложенијих фигура у равни и запремину коцке и квадра.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици су овладали основним вештинама комуникације математичким језиком и употребом математичких симбола. Математички моделују податке који су дати визуелно или у тексту. Упоредјују различите врсте информација, изводе закључке у циљу решавања математичких задатака и проблема из свакодневног живота. Дискутују о тачности тврдњи и начинима решавања задатка или проблема. Анализирају туђа решења и образлажу своја. Користе дигиталне алате за проналажење и представљање решења.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици примењују сложенија знања и вештине засноване на математичком закључивању при решавању проблема. Знања о бројевима, променљивим величинама и мерама ученици примењују при процењивању, поређењу и мерењу, као и при одређивању квантитативних својстава. Анализирају проблеме, бирају стратегије за њихово решавање и образлажу решење. Одређују сва решења и траже оптимално решење проблема из свакодневног живота, како би активно доприносили добробити друштва (рационализација потрошње, унапређивање еколошких услова живота, здравља, развој финансијске писмености и др.). Презентују решење, тумаче га и дискутују о њему. На основу анализе графички и табеларно приказаних података из медија и других извора изводе закључке.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– МАТ.ОО1.Н.1.1. Израчунавају бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет. – МАТ.ОО1.Н.1.2. Решавају проблемске задатке применом својстава природних бројева и операција (укључујући и дељивост и садржавање). – МАТ.ОО1.Н.1.3. Решавају неједначине са једном операцијом. – МАТ.ОО1.Н.1.4. Претварају мере за мерење површине и запремине из већих мерних јединица у мање. – МАТ.ОО1.Н.1.5. Израчунавају обим и површину сложених фигура у равни. – МАТ.ОО1.Н.1.6. Израчунавају запремину коцке и квадра.	– МАТ.ОО1.Н.2.1. Креирају математички запис на основу података датих текстуално и визуелно у сложенијим ситуацијама. – МАТ.ОО1.Н.2.2. Образлажу начин закључивања, уз коришћење шема, графичких приказа, цртежа и модела по потреби. – МАТ.ОО1.Н.2.3. Анализирају „логичност” решења с обзиром на природу проблема. – МАТ.ОО1.Н.2.4. Изводе закључке повезивањем знања о геометријским објектима, мерењу и рачунским операцијама. – МАТ.ОО1.Н.2.5. Користе дигиталне алате за проналажење и представљање	– МАТ.ОО1.Н.3.1. Математички моделују реалистичне проблемске ситуације из различитих области (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво...). – МАТ.ОО1.Н.3.2. Примењују геометријске методе решавања задатака (метод дужи, метод правоугаоника...) – МАТ.ОО1.Н.3.3. Користе мерне јединице за мерење времена, масе, запремине течности и дужине и пореде дате величине у сложенијим ситуацијама. – МАТ.ОО1.Н.3.4. Користе процењивање приликом мерења, рачунања и решавања проблемских задатака. – МАТ.ОО1.Н.3.5. Изводе закључке користећи и упоређујући податке приказане графички или табеларно.

– МАТ.ОО1.Н.1.7. Претварају мере за мерење дужине, масе, времена, запремине течности. – МАТ.ОО1.Н.1.8. Сабирају и одузимају разломке облика , који имају исте имениоце. – МАТ.ОО1.Н.1.9. Сабирају и одузимају бројеве у децималном запису са истим бројем децимала (облика $1,23 + 2,54$ или $3,59 - 1,25$). – МАТ.ОО1.Н.1.10. Израчунавају део ($b \leq 10, a < b$) неке целине.		
---	--	--

Критеријуми оцењивања:

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- писмене провере (задаци са применом обрађених математичких појмова- рачунски и текстуални, читање података са графика и табела...)
- усмене провере (сабирање и одузимање, препознавање математичких појмова...)
- практични радови
- ангажовање и однос према раду на настави (активност на часу, израда домаћих задатака, сарадња у групи, припремљеност за час, уредност...)

Назив предмета	СВЕТ ОКО НАС			
Циљ	Циљ учења предмета <i>свет око нас</i> јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.			
Разред	Први			
Годишњи фонд часова	72 часа			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– препозна и исказе радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; – правовремено и примерено ситуацији исказе своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; – се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; – придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; – сарађује са вршњацима у заједничким активностима;	НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ		Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.	
			Ја и други	
			Породични дом, школа	
			Здравље и безбедност	
			Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.	
			Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор.	

– одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; – чува своју, школску и имовину других; – прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; – својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; – примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без			Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).	
		Оријентација у простору и времену	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.	
		Човек ствара	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).	
		Разноврсност природе	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање.	

материјала: тврдо-мeko, провидно-непровидно, храпаво- глатко; – учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; – разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; – препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера;		Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело – делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде,	
--	--	---	--

Програм предмета *Свет око нас* задржао је постојећи оквир, фонд од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип.

Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и *непосредног окружења ученика* – дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи.

Завичајни принцип овом предмету обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из дететовог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу предмет *свет око нас* подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у првом разреду – непосредно окружење. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл.

Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у школу долазе са идејама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима – играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, неки и читањем итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима у настави буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници.

Основна интенција наставе *Света око нас* усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.

Предметни исходи *света око нас* показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили током године учења овог наставног предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: *повезује резултате учења и рада са уложеним трудом*. Треба, такође, имати у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања годишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе.

Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се

наставља уопштавањем ученог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава.

Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог предмета, заснована је на *повезаности различитих појава и процеса*. Због тога садржаји *Света око нас*, а касније и *Природе и друштва* морају да буду одраз те целовитости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је *спирално-узлазни модел*, а у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде *повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине* одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике – закључивање на основу спроведеног експеримента итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) садржаја унутар *Света око нас* и, касније, *Природе и друштва*. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи.

Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплета, у остваривању програма предмета *Свет око нас* препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења/контекста у коме ученици живе.

Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика

При остваривању циља и предметних исхода *света око нас* мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. У програму су дефинисани исходи које треба развијати помоћу препоручених садржаја, адекватних метода наставе и учења и активности ученика. Концепт наставе засноване на исходима подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ развој и овладавање знањима као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји

примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода.

Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце и ненаметљив подстицај и подршку наставника. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета *Свет око нас* су:

- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика);

- Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;
- Процењивање – самостално одмеравање;
- Груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања;
- Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена;
- Бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;
- Практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;
- Експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;
- Истраживање – испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа;
- Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;
- Стварање – креативна продукција;
- Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;
- Активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

Ради прегледности препоручени садржаји су дати у темама.

У оквиру теме *Ја и други* налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као *друштвено биће*, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Без обзира о којим друштвеним групама је

реч, неопходно је, на адекватним и ученицима блиским примерима, указивати на дуализам права и обавеза ученика. Када се говори о *основним животним потребама*, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе заједничке за све људе, као и на одређена правила понашања која омогућавају задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, такође, представља једну од суштински важних васпитних компоненти предмета. У оквиру ове теме налазе се и садржаји који се односе на *здравље и безбедност*. Овде је акценат на развијању навика здравог живљења и оспособљавање ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на безбедност ученика у саобраћају, првенствено на оспособљавање ученика за безбедно кретање од куће до школе.

Кретање и сналажење у простору и времену у оквиру теме *Оријентација у простору и времену* од кључног су значаја у првом разреду. Опажање односа у простору и времену (са налажењем референтног ослонаца), овладање одговарајућим појмовима и њихова адекватна употреба у различитим активностима ван школе и у школи представљају основ учења и један од основних ослонаца сазнајном развоју ученика, најочигледније видљив за развој сложенијих појмова у настави географије, историје и физике у старијим разредима. Садржаји у оквиру ове теме, о којима ученици имају непосредно искуство, само су препоручени. Могу се појавити велике индивидуалне разлике међу ученицима у овладавању овим појмовима, па треба пажљиво одредити активности и одабрати садржаје који омогућавају напредак (у зони наредног развика). Ово су садржаји о којима ученици имају искуства, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Садржаје који се односе на *кретање и сналажење у простору* коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката пожељно је практично истраживати, како у учионици тако и ван ње. *Сналажење у времену* конципирано је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи) који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика освестити цикличност у смењивању наведених временских одредница – смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици. Касније ће се појам цикличности јављати и у различитим природним појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.

Област под називом *Разноврсност природе* односи се на елементе и узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на *живи свет* надограђују се постепено, од *препознавања и именовања* биљака и животиња које су карактеристичне за непосредно окружење ученика, преко *класификација* које су базиране на спољашњем изгледу, односно чулно доступним карактеристикама (делови тела у првом разреду), ка *апстрактнијим формама* у другом разреду (животни процеси заједнички за сва жива бића, функција делова биљака и животиња). Новина у програму је јасно увођење човека као дела живе природе, са посебним нагласком на чулима, односно њиховој улози у свакодневном животу и спознавању света који нас окружује.

Слична логика може се препознати и код изучавања *неживе природе*, без обзира да ли се елементима неживе природе приступа из угла географије, физике, хемије, екологије и сл. Тако се елементи неживе природе у првом разреду спознају уочавањем њихових појавних облика у непосредном окружењу и основних (чулима доступних својстава), а затим се иде ка сложенијим и апстрактнијим својствима у старијим разредима. Картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе започиње још у првом разреду, посматрањем околине и именовањем и упоређивањем географских појмова, објеката и појава у непосредном окружењу (брдо, равница, река, језеро...), као и оспособљавањем за сналажење у непосредној околини помоћу карактеристичних објеката.

Приликом изучавања природних феномена нужно је већ од првог разреда постепено уводити ученике у различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање и учествовање у једноставним огледима представља истраживачке активности примерене ученицима првог разреда.

Концепт *одрживог развоја* и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за *Свет око нас* и за *Природу и друштво*. У првом разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње – штеде воду, одлажу отпад на предвиђена места, не угрожавају биљке, брину о добробити животиња уз помоћ одраслих. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. Ученике треба кроз активности које се организују у оквиру одељења или школе подстицати на учење кроз искуство. Тако дете развија не само навике брижљивог односа према околини и живом свету у њој, већ и здрављу и култури понашања која је неодвојиви део оваквог начина поступања. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Човек ради и ствара је тема која о човеку говори из другог угла – као свесном бићу. Веза природа-материјал-производ показује целовитост природних и друштвених феномена. Исходи који се односе на *материјале* остварују се на исти начин као и исходи који се односе на живу и неживу природу. У првом разреду акценат је на препознавању, именовању, упоређивању материјала који се користе у свакодневном животу, и основних, непосредно чулно доступних својстава (тврдо–меко, провидно–непровидно, храпаво–глатко), док ће се у наредним разредима изучавати сложенија својства. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика приликом њиховог савладавања, односно коришћење различитих чула за њихово упознавање, бележење уоченог, извођење огледа, описивање итд. Ученике је неопходно доводити у везу са предметима направљеним од тих материјала, односно повезати својства која се изучавају са употребном вредношћу одређених предмета, као и пажљивом употребом и одлагањем употребљених производа и амбалаже на одговарајућа места.

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учењем предмета Природа и друштво ученици стичу знања о појавама, променама и процесима у природи и друштву, уочавају њихову повезаност и међузависност; развијају вештине и формирају ставове и вредности који им омогућавају да упознају себе и свет који их окружује и развијају способности за активан и одговоран живот. Подстиче се изградња личног, културног и националног идентитета, уз истовремено уважавање других, као и друштвеног и природног окружења; формирају се елементарна научни појмови и постепено гради основа за систем појмова из природних, друштвених и техничко-технолошких наука, чиме се стварају темељи за наставак образовања. Ученици се кроз различите врсте вођених активности, а уз уважавање њиховог претходног искуства, оспособљавају да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе, чиме се подстиче њихова природна радозналост и негује жеља за сазнавањем и откривањем. Кроз истраживачки рад, ученици развијају вештине критичког мишљења и решавања проблема, самостално закључивање, креативност и иновативност. Оспособљавају се да, у процесу сазнавања, користе релевантне изворе информација, а

прикупљене податке представљају на различите начине, укључујући и коришћење ИКТ-а. Ученици излажу идеје и дискутују о њима, уз поштовање и међусобно уважавање, чиме развијају сараднички дух и унапређују способност комуникације.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Ученици усвајају базичне научне појмове који омогућавају разумевање појава и процеса у природи и друштву. Уочавају, препознају и именују појаве и процесе у природи (биљни и животињски свет, материјали, облици рељефа, појављивање воде у природи, кретање и друго), користећи одговарајућу терминологију. Издвајају и кратко описују кључне друштвене појаве (друштвене групе, личности, догађаје, насеља и друго) у садашњости и прошлости користећи изворе информација који су примерени узрасту ученика. Описују здраве стилове живота (исхрана, физичка активност и боравак у природи, хигијена, коришћење дигиталних уређаја), очигледне примере утицаја човека на природу и мере заштите људи и окружења.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)

Ученици користе идеје, искуства и стечена знања о природним и друштвеним феноменима и уче у складу са природом науке из које потиче одређени садржај. Знања о природном и друштвеном окружењу граде непосредним посматрањем, знања о физичким и хемијским феноменима кроз учешће у вођеним огледима/експериментима, а знања о прошлости посматрањем и анализом једноставног историјског извора. Коришћењем географске карте, ученици идентификују кључне географске објекте Србије. Радозналост ученика развија се подстицањем да постављају питања о појавама које их окружују. Приликом прикупљања података и/или презентовања оног што су сазнали користе ИКТ на примерен начин, уз подршку учитеља. Уче самостално, у пару или у групи, поштујући правила заједничког рада, уз уважавање мишљења других.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици примењују усвојена знања о природи и друштву и стечене вештине као основу за адекватно и одговорно понашање у свакодневним ситуацијама. Формирају здраве животне навике и одговоран однос према себи, другима и животној средини. Оријентишу се у времену при планирању и извршавању сопствених активности. Оријентишу се у простору и безбедно се крећу у свом непосредном окружењу. Учествују у активностима којима се промовише и негује културно-историјско наслеђе, уз уважавање и поштовање различитости и на тај начин развијају лични, културни и национални идентитет. Показују интересовање за различите научне области чиме се ствара основа за наставак основног образовања и васпитања.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– ПД.ОО1.О.1.1. Препознају и именују ко и шта чини живу и неживу природу и разликују их од производа људског рада. – ПД.ОО1.О.1.2. Класификују жива бића према следећим критеријумима: изглед, начин исхране, кретања и размножавања, станиште/животна заједница којој припадају. – ПД.ОО1.О.1.3. На очигледним примерима препознају значај природе за живот човека и разликују повољно и неповољно деловање човека на очување природе. – ПД.ОО1.О.1.4. Именују природне ресурсе и кратко објашњавају њихову употребну вредност. – ПД.ОО1.О.1.5. Одређују облике рељефа и облике појављивања воде у окружењу. – ПД.ОО1.О.1.6. Разликују и именују облике кретања тела и очигледне факторе који утичу на то кретање. – ПД.ОО1.О.1.7. Препознају и именују различите материјале и њихова основна својства (укључујући и воду, ваздух и земљиште).	– ПД.ОО1.О.2.1. Постављају питања о природним и друштвеним појавама и процесима. – ПД.ОО1.О.2.2. Користе препоручени извор информација за прикупљање података о природним и друштвеним феноменима. – ПД.ОО1.О.2.3. Описују природне и друштвене појаве и процесе на основу непосредног посматрања. – ПД.ОО1.О.2.4. Изводе једноставне погледе/експерименте на основу упутства. – ПД.ОО1.О.2.5. Проналазе кључне географске објекте на карти Србије. – ПД.ОО1.О.2.6. Описују сегмент живота у прошлости на основу тумачења једноставног историјског извора. – ПД.ОО1.О.2.7. Учествоју у тимском раду, уважавајући мишљење других.	– ПД.ОО1.О.3.1. Испољавају радозналост за свет који их окружује, односно за различите научне области. – ПД.ОО1.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других. – ПД.ОО1.О.3.3. Оријентишу се у времену користећи часовник и календар и у непосредном окружењу помоћу карактеристичних објеката. – ПД.ОО1.О.3.4. Уважавају индивидуалне и културне особености и поштују различитости међу људима. – ПД.ОО1.О.3.5. Учествоју у заједничким активностима на нивоу школе и локалне заједнице.

– ПД.ОО1.О.1.8. Наводе и кратко описују основне одреднице државе Србије, најважније догађаје, појаве и личности из прошлости Србије. – ПД.ОО1.О.1.9. Идентификују друштвене групе којима припадају и наводе правила понашања, права и обавезе које имају као чланови тих група. – ПД.ОО1.О.1.10. Наводе поступке за очување и унапређивање људског здравља. – ПД.ОО1.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.		
--	--	--

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Користећи претходно стечена знања и вештине уочавају разноврсност појава у природи и друштву. Разумеју природне циклусе: животни циклус, смена дана и ноћи, смена годишњих доба, кружење воде у природи и друго. Разумевање кључних појмова ученицима омогућава да објашњавају процесе, доводе у везу промене у природи и друштву и појаве које се дешавају као последице тих процеса и промена. На очигледним примерима уочавају и објашњавају међусобне позитивне и негативне утицаје човека и природе. Разумевање промена које су се десиле у прошлости се базира на томе да ученици сагледају повезаност прошлости са њиховим садашњим животом кроз примере који су им блиски – начин живота, традиција, називи улица, празници итд.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)

Ученици користе и комбинују више извора информација (непосредно окружење, историјске изворе, географску карту итд.), укључујући и дигиталне ресурсе, за формулисање објашњења и закључака о природним и друштвеним феноменима, уз подршку учитеља. Прикупљају податке користећи опрему, мерне инструменте и мерне јединице примерене узрасту ученика. Ток истраживања, односно сазнања до којих долазе систематизују у форми белешке на изабрани начин – речима или сликовно. Умеју да одреде факторе чије се дејство прати/мери током посматрања или огледа/експеримента. До информација о простору на коме живе ученици долазе коришћењем географске карте. Комбиновањем информација из једноставних историјских извора долазе до сазнања о прошлости. Примењују одговарајуће стратегије учења што се види приликом представљања резултата истраживања на изабрани начин, уз могућност коришћења ИКТ-а. Сарађују са другим

ученицима у процесу конструкције знања.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици изражавају ставове на прихватљив начин и показују развијену свест о важности очувања природних и друштвених ресурса. Износе идеје и доносе закључке користећи научне чињенице, чиме се доприноси развијању основа логичког и критичког мишљења. Оријентишу се и безбедно крећу у ширем простору, користећи план насеља, географску карту Србије и превозна средства. Сарадњом са другима унапређују комуникационе вештине и развијају толеранцију.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– ПД.ОО1.С.1.1. Објашњавају повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима. – ПД.ОО1.С.1.2. Речима или сликом објашњавају међусобну повезаност живих бића у животној заједници. – ПД.ОО1.С.1.3. Препознају еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса на једноставним примерима. – ПД.ОО1.С.1.4. Повезују својства и промене материјала са њиховом употребом у свакодневном животу. – ПД.ОО1.С.1.5. Идентификују мање очигледне факторе који утичу на кретање тела (средина, отпор ваздуха приликом падања).	– ПД.ОО1.С.2.1. У процесу сазнавања упоређују своја искуства са научним чињеницама. – ПД.ОО1.С.2.2. Прате и објашњавају једноставне природне и друштвене појаве и процесе и на основу тога доносе закључке. – ПД.ОО1.С.2.3. Користе различите изворе информација, мерне инструменте и другу опрему за прикупљање података и креирају белешку о природним и друштвеним феноменима по задатој структури – ПД.ОО1.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а. – ПД.ОО1.С.2.5. Одређују факторе чије се дејство мери или контролише током огледа/експеримента. – ПД.ОО1.С.2.6. Користећи карту Србије описују	– ПД.ОО1.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака. – ПД.ОО1.С.3.2. Бирају и примењују поступке којима чувају природно окружење и културно наслеђе. – ПД.ОО1.С.3.3. Оријентишу се у простору користећи план насеља и географску карту. – ПД.ОО1.С.3.4. Препознају своју улогу у различитим друштвеним групама прихватајући права и обавезе.

– ПД.ОО1.С.1.6. На различите начине представљају редослед којим су се јављале важне појаве, личности и историјски догађаји. – ПД.ОО1.С.1.7. Објашњавају везу између прошлости и садашњости на примерима из свакодневног живота.	географске карактеристике простора. – ПД.ОО1.С.2.7. Прикупљају податке о прошлости помоћу различитих историјских извора и на основу тога формулишу краћа објашњења.	
---	---	--

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици повезују стечена знања и искуства о природним и друштвеним процесима и појавама. На тај начин уочавају узрочно-последичне односе у природном и друштвеном окружењу и објашњавају их користећи аргументе и терминологију на начин примерен узрасту. На очигледним примерима доводе у везу и процењују значај међусобног утицаја човека и природе, како повољан, тако и неповољан, као и могуће последице у будућности. Разликују узроке од последица кључних историјских догађаја, објашњавају и процењују утицај тих догађаја на савремени начин живота и данашњу државу.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици интегришу стара и нова сазнања примењујући напредне стратегије учења, групишући прикупљене или дате податке и уочавајући обрасце и односе међу тим подацима, на основу чега формулишу закључке. Тиме се оспособљавају да самостално одвајају битно од небитног током учења. Различите изворе информација (текстове, слике, географску карту Србије, графиконе, табеле, огледе/експерименте и друго), користе за прикупљање података о узрочно-последичним везама у природи и друштву. Преузимају иницијативу приликом креирања и/или реализовања истраживачких активности – самостално и/или у сарадњи са другим ученицима. Дискутују о спроведеном истраживању са другим ученицима и наставником, поштујући правила активног слушања и аргументовања, чиме развијају способност вредновања процеса и резултата рада.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици темеље закључке и одлуке на усвојеним знањима и поткрепљују их аргументима заснованим на научним чињеницама. Испитивањем и разумевањем узрочно-последичних односа у појавама и процесима у природи и друштву стварају основу за даље развијање научне писмености. Презентују своје идеје другима, спремни су да се укључе у дискусију и прихвате другачије аргументе као начин увођења у научну комуникацију. Иницирају и покрећу акције примерене узрасту које имају за циљ промовисање и очување културно-историјског наслеђа и здравих стилова живота. Тако развијају одговорност према себи и другима, као и одговорност према природи, друштвеним и природним ресурсима.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>
– ПД.ОО1.Н.1.1. Објашњавају узрочно-последичне односе у конкретним природним процесима и појавама. – ПД.ОО1.Н.1.2. Разликују узроке од последица важних догађаја који су се десили у прошлости и објашњавају утицај тих догађаја на садашњост. – ПД.ОО1.Н.1.3. На примерима блиским њиховом искуству процењују утицај природних процеса на друштвена збивања, као и друштвених збивања на промене у природи. – ПД.ОО1.Н.1.4. Аргументују еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса.	– ПД.ОО1.Н.2.1. Групишу/класификују прикупљене податке и у дискусији са другим ученицима доносе закључке. – ПД.ОО1.Н.2.2. Анализирају једноставно приказане податке и информације (табеле, графикони) да би уочили обрасце и односе у изучаваним феноменима. – ПД.ОО1.Н.2.3. Осмишљавају једноставан експеримент на основу кога се може доћи до закључка о истраживаном феномену. – ПД.ОО1.Н.2.4. Користе карту Србије за објашњавање повезаности природно-географских карактеристика Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи.	– ПД.ОО1.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама. – ПД.ОО1.Н.3.2. Решавају проблеме и доносе одговорне одлуке у свакодневним животним ситуацијама употребом стечених знања. – ПД.ОО1.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.

Критеријуми оцењивања:

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- писмене провере
- усмене провере

- ангажовање и однос према раду на настави (активност на часу, израда домаћих задатака, сарадња у групи, припремљеност за час, уредност...)
- практични радовим, извођење закључака на основу података, посматрање у природи...

Назив предмета	ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Циљ	Циљ учења предмета <i>ликовна култура</i> је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
Разред	први		
Годишњи фонд часова	36 часова		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; – пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; – одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; – црта на различитим подлогама и форматима	ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ	Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. Уметничка занимања и продукти. Слика – сликар, вајар – скулптура, фотограф – фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека...). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.	
	ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло,	

		рогљасто). Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају – илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.	
папира; – користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; – обликује једноставне фигуре од меког материјала; – одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; – преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; – изрази, материјалом и	ОБЛИКОВАЊЕ	Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, непрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из	

– поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.		књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...	
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Читање визуелних информација. Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм – традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. Традиција. Празници и украшавање. Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.	

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Ликовна култура и окружење

У овој целини су груписани васпитни садржаји који се реализују током целе године. Један од циљева је да ученици постепено уочавају везу уметности и уметника са свакодневним животом. Наставник ће током године, сваки пут када се укаже прилика, упућивати ученике на предмете које користе или виђају у свом окружењу (аутомобили, мобилни телефони, школски прибор, прибор за јело...), а чији изглед (дизајн) су осмислили уметници. Исто се очекује и у наредним разредима, тако да ове садржаје одређује наставник, водећи рачуна да не оптерети ученике информацијама. Оно што је примарно је да ученици пореде свој и утисак других, да постепено уче да образлажу (својим речима) оно што им се свиђа или не свиђа, да разумеју и поштују чињеницу да свако може имати другачији естетски доживљај (који се, с временом, мења). Када је реч о уметничким занимањима и продуктима, довољно је ученицима понудити неколико једноставних појмова које треба да повежу (на пример, сликар – слика). Уколико постоје могућности, наставник током године води ученике у најмање две установе културе (на пример, у биоскоп и у позориште) и упућује их на правила понашања и облачења, на разлике у правилима понашања и на опажање уређења простора и карактеристичне атмосфере унутар установе. Важно је да се ови садржаји уче ненаметљиво и постепено, тако да развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу.

Када је реч о истраживању визуелних карактеристика најближег окружења и природе, часови *ликовне културе* могу да се integriшу са часовима предмета *свет око нас*, од којих се разликују по томе што нису стриктно везани за завичајни принцип. Ученици имају слободу да у ликовном раду изразе оно што им је значајно, а што може бити везано и за неки удаљени простор. На пример, свој доживљај током боравка на селу, на мору, на планини... Ученици се међусобно упознају када говоре о свом ликовном раду (зашто су одабрали баш ту тему/мотив, шта им је било значајно да прикажу...), а то може бити прилика да у радовима вршњака уоче визуелне одлике простора који им је непознат. Када се ликовно изражавање повезује са вербалним наставник се ослања на упутство за реализацију програма предмета *српски језик*, односно *матерњи језик*.

Односи у видном пољу

Облик је ликовни елемент који гради композицију, а ради се о појму из теорије обликовања који се у првом разреду учи искуствено. Све активности које се односе на истраживање својства облика (величина, боја, текстура...) и положај облика у простору могу да се реализују на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура, математика и свет око нас*. Часови ликовне културе треба да се раздвоје од часова *математике* у тренутку када ученици почну да користе лењир.

Појам *кретање* (киша, облаци, таласи, птице, инсекти, аутомобил, лифт, људи, кућни љубимци...) предложен је као подстицај за активности које ученицима омогућавају да самостално граде мрежу појмова. Наставник уобичајено подстиче ученике на размишљање техником асоцијација. Појмови које ученици самостално повезују са појмом кретања могу да се запишу на табли. На тај начин се долази до већег броја тема/мотива за ликовни рад, а сваки ученик бира тему/мотив који га највише мотивише да ствара. Кретање се може повезати са звуком, па је пожељно осмислити и часове који су интегрисани са часовима *музичке културе* и *физичког и здравственог васпитања*. Једна од могућности је игра у школском дворишту у којој ученици заузимају различите положаје и опцртавају бачене сенке. Ова игра повезује појмове кретање и сенка и може послужити као увод за разговор о извору светлости, о промени изгледа облика и бачене сенке облика у току дана. Треба имати у виду да акценат није на развијању научног мишљења, већ стваралачког.

Ради безбедности у саобраћају пожељно је ученицима указати на чињеницу да удаљени објекти делују мањи него што јесу. Ако се аутомобил креће ка нама, што је ближи делује све већи. Наставник ове информације илуструје сликом из уџбеника, часописа, као и посматрањем објеката у окружењу. Ако је потребно, ученици могу и да покушају да прикажу ближе и даље објекте и бића у ликовном раду.

Обликовање

Наставник бира ликовне технике које ће се учити у првом разреду. Важно је да буду разноврсне, да ученици могу да их користе самостално или уз минималну помоћ и да су изводљиве у школи. Наставник објашњава технике у форми кратког упутства пре и у току рада. Пошто добију основне (неопходне) информације, ученици самостално истражују изражајне могућности ликовних техника док изражавају своје замисли.

Када је реч о прибору и материјалу, примарне су информације које се односе на безбедност и здравље, па тек онда информације о изражајним својствима (које се већим делом уче искуствено). Пример. 1. Здравље и безбедност. Цртеж урађен фломастером бледи на светлости (може се десити да с временом од њега остане само неколико бледих мрља). Перманентни фломастери не бледе, али могу бити отровни (родитељи треба да прочитају ознаке пре куповине). 2. Изражајна својства. Квалитетни фломастери имају интензивну боју, а у паковању има више тонова. Погодни су за цртање стрипова, али не и за сликање (јер се боје не могу мешати, не могу се добити многи тонови који постоје у природи и у окружењу...).

Када обликују разне врсте глина, ученици спонтано комбинују поступке *додавање* и *одузимање*, што је далеко лакше него обликовање само једним поступком. Обликовање само додавањем је предложено како би се подстакло развој ученика, нарочито развијање пажње. Наставник може прво да зада ученицима да заједно обликују једну скулптуру од глине (резултат није важан). Поступак *спајање* се примењује код обликовања разноврсним материјалом. Од ученика се очекује да размишљају, истражују, да се договарају и размењују идеје и искуства како би смислили како да ефикасно споје два или више материјала када обликују ликовни рад. Наставник води ове активности и, уколико је

потребно, може да наведе начине спајања (лепком, везивањем, спајалицама, дечјом хефталицом, чачкалицама...), али ученик треба да одабере начин.

Веома је важно да ученици развијају осећај за линију (да не би продуковали круте, схематске цртеже). Постоје бројни начини да се развија осећај за линију, већином су у форми игре и наставник може пронаћи на интернету описе часова и задатака (у овом упутству је могуће дати само кратку препоруку). Наставник треба да тражи од ученика да цртају комбинујући прибор (на пример, оловку и бојицу). Не очекује се да ће ученици по завршетку разреда бити оспособљени да свесно користе изражајна својства материјала. Сви ученици су достигли исход ако су у току године цртали разноврсним материјалом/прибором.

У првом разреду ученици углавном спонтано цртају и боје. Наставник ће, на основу процене могућности одељења и појединачних ученика, одлучити када и како ће ученике постепено уводити у сликање. Један од поступака је да се ученицима зада да „цртају и боје” само помоћу четке и боје (не користе оловку). У првом разреду то може да буде задатак који раде само једном (или ниједном). Поступак који подстиче размишљање и развија осећај за боје подразумева захтеве који су нешто изнад могућности ученика (а који нису нереални ако се уведу на време и постепено). На пример, задатак у коме се од ученика тражи да користе само три или само две омиљене боје.

Када је реч о рециклажи, потребно је осмислити активности које су припрема за оно што ће се учити у старијим разредима, што не значи да ученици не треба да добију једноставне информације. Важно је да знају да могу да преобликују материјал и предмете које желе да баце. На пример, амбалажу, поломљене или покварене играчке, остатке тканина... На тај начин се штеди, па се и неке књиге и свеске праве од старог (рециклираног) папира. То је довољно информација за овај разред.

Активности као што су цртање, вајање и сликање нису везане само за вежбање ликовних техника, већ много већи значај имају комуникација и креативност. Ученици кроз ликовни рад саопштавају своје идеје, расположења, размишљања, замишљања, емоције... Наставник планира мотивациони разговор који подстиче изражавање. Новина у програму су информације које до сада нису плански коришћене као мотивациони садржај, а препоручене су да би се ефикасније омогућило стицање општих компетенција. Такав садржај су уметничка дела, укључујући и она која ученици овог узраста не разумеју (на пример, дела Умберта Боћонија, Пабла Пикаса, Пола Сезана, Стојана Ћелића, Марка Шагала, Василија Кандинског...). Када се уметничка дела користе као мотивациони садржај, важно је одабрати одговарајућу методу/технику да би се подстакao развој креативности, а избегло имитирање. На пример, наставник не показује ученицима репродукцију уметничког дела, већ само један њен део (остало је прекривено), а на основу видљивог дела се не може наслутити како изгледа целина. Од ученика се тражи да „доврше” дело, свако како жели. По завршетку рада ученици пореде своја решења, као и своје радове са оригиналним делом (наставник показује целу композицију). Важно је пронаћи дело које ученици не могу да виде у уџбенику. Поступак прати и одговарајући разговор, ученици треба да схвате да циљ задатка није да погађају тачан одговор, већ да креирају оригиналан рад. Ово је само једна од бројних могућности, од наставника се очекује да осмисли и друге. И за ученике националних мањина, који треба да упознају сопствено уметничко наслеђе, веома је важно да не буду оптерећени сувопарним излагањем и захтевом да меморишу податке или анализирају дело. У првом циклусу се сва уметничка дела и споменици културе користе као мотивација за стваралачки рад, а ученици ће лакше упамтити уметнике и њихова дела, ако се са тим делима повежу кроз неку занимљиву активност или задатак.

Споразумевање

У овој целини су предложени садржаји који се односе на читање (разумевање) информација, у првом реду визуелних, односно слике у најширем значењу (рекламе, илустрације у уџбеницима и дечјим часописима, изрази лица...) и различите начине споразумевања. Наставник бира активности и садржаје, водећи рачуна о томе да ће се ученици континуирано оспособљавати за читање визуелних информација, од првог разреда до краја основне школе. У првом разреду ученици треба да стекну свест о томе да се разне (и важне) поруке не преносе само говором и реченицом, већ и звуком (на пример, школско звоно), бојом (семафор), сложеним сликама, музиком, мимиком, жестом... Сложене приче у сликама (стрип, цртани филм) тумаче се на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура* и *српски језик*, односно матерњи језик. Када је реч о графичким знацима (слово, цифра, нота) корисно је задати ученицима да украшавају одабрани знак. На тај начин се уводе у калиграфију и појмове које ће ближе упознати у старијим разредима. Активности везане за традицију и украшавање смишља наставник, у зависности од празника/свечаности. Игра Ледена краљица, као и пантомима су погодан увод у перформанс, који ће се радити и у наредним разредима. Није пожељно да се невербално споразумевање замени другим активностима (на пример, обликовањем сценографије за школску приредбу или за луткарско позориште), зато што су ове активности важне за развој, а помажу да се повучени ученици активирају. Невербално изражавање може да се учи на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура* и *физичко и здравствено васпитање* (једна од бројних активности је обликовање слова и бројева телом).

Критеријуми оцењивања:

Оцењивање из обавезног предмета ликовна култура обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- ангажовање и односом према раду на настави (активност на часу, ангажовање , сарадња у групи, припремљеност за час, уредност...)
- поштовање упутстава при примени ликовних техника
- креативност, маштовитост, оригиналност...
- изражавање критичког мишљења о раду других (естетска анализа)

Назив предмета	МУЗИЧКА КУЛТУРА
Циљ	Циљ учења предмета <i>музичка култура</i> је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	36 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; – разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; – препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; – повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук – лик, музика – радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак – дуг), јачина (гласан – тих), висина (висок – дубок).	

боју инструмента са карактером дела; – поштује договорена правила понашања при слушању музике; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – изговара у ритму уз покрет бројалице; – пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; – пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; – примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; – свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;		Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).	
– повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; – објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – направи дечје ритмичке инструменте;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет – плескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање – правилан начин певања. Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица.	

– ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким ударалкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; – изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). Дечји ритмички инструменти и начииа свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.	
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом.	

		Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства – изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дејим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дејим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на краћи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста.	
--	--	---	--

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Природа саме музике, па и предмета *музичка култура* указује на стално прожимање и садејство свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја у животу детета.

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени **музички садржаји** (бројалице, песме, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник реализује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

У оквиру саме организације часа преовлађује активност којом треба да се савлада нови музички садржај, али је она увек у комбинацији са другим музичким активностима. Полази се од централне теме (нпр. назива песме која се учи, или композицији која се слуша). Процес учења увек полази од што квалитетнијег избора музичких примера. Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логички води ка другој. На пример, извођење бројалице уз покрет води ка свирању на дејим ритмичким инструментима. Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Уз песму или бројалицу може се свирати ритмичка пратња. Слушање музике може се комбиновати са свим другим активностима.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Слушање музике,
- Извођење музике,
- Музичко стваралаштво.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај, богат телесни доживљај и мисаону активност. Циљ наставног процеса у области слушања музике је да код ученика развије капацит пажње и способност активног слушања (са задатком) чиме се развија и музичка меморија, те не треба insistирати на памћењу, а поготово не на провери слушаних дела Уколико наставник у вези са слушаним делом, обезбеди квалитетно искуство ученику ученик ће се сам вратити на то дело и временом бити у стању да га препозна. Зато је од велике важности припрема наставника за ову активност у оквиру које ученицима треба да се укаже на релевантне изражајне елементе којима је остварен музички израз.

Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика.

Методички приступ процесу слушања музике треба да буде усмерен на ученичко откривање, тј. препознавање изражајних елемената. Ученици могу препознати изражајне елементе које им је наставник претходно представио и објаснио на начин сличан задатку који ће им потом поставити.

На пример:

Наставник одабере одређену краћу музичку целину (нпр. *Слон* – Сен-Санса), исприча ученицима шта је инспирисало композитора да напише музичко дело и поведе кратак разговор о карактеристикама ове животиње (величина, тежина, начин кретања и сл.). Након што су заједно послушали музички пример, наставник треба да скрене пажњу на композиторов избор одређених музичких изражајних елемената у вези са карактеристикама животиње о којима су претходно причали (веза између темпа композиције и избора инструмента и слона као животиње; начин на који се мелодија креће и утисак о слону...). Важно је да при сваком обраћању пажње на поједини изражајни елемент, наставник пусти музички пример и укаже на одређене карактеристике у самом музичком току. Такође је потребно у вези са сваким изражајним елементом поставити питање какав би карактер музике био уколико би било који од ових изражајних елемената био другачији. Наставник може ученицима да (на духовити начин) демонстрира и ову ситуацију, а са циљем да увиде колико је битно пажљиво вајање сваког од изражајних елемената за целокупни музички карактер и сам музички доживљај.

Уколико се овакво демонстрационо слушање постави правилно, након неколико месеци, област слушања музике може да буде остваривана само путем аналитичког слушања музике, а да се наставник враћа и на демонстрационо у случајевима када жели да представи неки нови изражајни елемент музике.

У оквиру аналитичког слушања музике наставник пре пуштања композиције, ученицима задаје задатак да прво обрате пажњу на карактер слушаног примера и обавезно им понуди опције одговора, од којих је пар нетачно (омеђивање термина), попут: „борбени”, „смирени”, „разиграни” карактер. Следећи задатак би био (пре слушања) да им усмери пажњу на везу између темпа и описаног карактера дела (опет уз понуђење опције одговора); у наредном слушању ће размишљати о избору инструмента, па мелодији итд.

Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток (попут извођачког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфичних ритмичких карактеристика, понављање и промена и сл.).

Постепено, ови елементи музичког тока постају „константа” у процесу ученичке перцепције/перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела.

Овако постављено слушање музике, које подстиче развој музичке пажње, способност праћења музичког тока са разумевањем и упознавање са изражајним елементима, који су у служби исказивања 'музичке поруке' или комуникације, од суштинске је важности и за музичко извођење и музичко стваралаштво.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

Светосавска химна

Државна химна

Школска химна

Народне песме

Ерско коло

Васино коло

Копа цура виноград

Синоћ кад је пао мрак

Кад те видим на сокаку – староградска

Ој Бадњаче, Бадњаче

Чаробна фрула – Бора Дугић

Песме за децу

Како се прелази улица – Бранко Милићевић

Седмица – Миња Субота

Ивин воз – Влада и Гиле

Ал је леп овај свет – Стеван Ст. Мокрањац и Александар Кораћ

Учимо да бројимо – Бранко Милићевић

Слон лепотан Дондолан – Драган Лаковић
Бубамара – Никола Вукомановић
Заклео се бумбар – Мирко Шоуц
Страшан лав – С. Барић
Успорите поред школе – хор Чаролија
Пажљивко – хор Чаролија
Другарство – Драган Лаковић
Све је пошло наопачке – Миодраг Илић-Бели
Јануарске звезде – Миодраг Илић-Бели
Успаванка за Аћима – Миодраг Илић-Бели
Успаванка – Бранко Милићевић
Најлепша мама на свету – Александар Кораћ
Пролеће у шуми – дечја песма из Финске
Кад си срећан – дечја песма
Деца су украс света – Миња Субота
Лептирићу шаренићу – дечја песма
Ишли смо у Африку – Миња Субота
Нек свуд љубав сја – дечја песма из Белгије
Домаћи композитори
Медведова женидба – Л. Димитријевић
Смејалица – Дејан Деспић
У Будиму граду – Стеван Ст. Мокрањац

Песма о одјеку – Миодраг Илић-Бели

Страни композитори

Скерцандо – Карл Орф

Радецки марш – Јохан Штраус

Хумореска – Антоњин Дворжак

Бумбаров лет – Николај Римски-Корсаков

Карневал животиња (Слон, Кенгури, Кавез за птице, Кокошке и петлови) – Камил Сен-Санс

Валцер, оп. 69 бр. 2 – Фредерик Шопен

Успаванка – Јоханес Брамс

Крцко Орашчић (Кинески плес, Игра шећерне виле) – Чајковски

Абецеда – Волфганг А. Моцарт

Пчелица – Франц Шуберт

Менует, Ге-дур – Бах

Док месец сја – Жан Батист Лили

Звончићи – Џејмс Пјерпонт

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музику.

Кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања. Циљ наставног процеса у области извођења музике је подстицање ученика да се музички изражавају и да истражују начине који су њима својствени. Мерило успеха је учешће и мотивисаност ученика.

Певање

Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела као и примереност узрасту ученика у односу на тематику, ритам, артикулацију мелодијских скокова и сл. При избору песама за певање, наставник увек треба да има у виду и гласовне могућности ученика.

Пре почетка певања потребно је спровести кратке вежбе за распевавање при чему посебно треба обратити пажњу на правилно држање тела, правилно дисање и дикцију.

Рад на песми почиње демонстрацијом. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину. Наставник увек треба да инсистира на изражајном извођењу песме.

Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје служе за стварање звучног фонда и представљају основу за поставку музичке писмености (до–зелено, ре–браон, ми–жуто, фа–плаво и сол–црвено). На овом нивоу моделе треба учити по слуху.

У настави музичке културе пожељно је повезивати покрет и певање кроз извођење народних, музичких и дидактичких игара.

Свирање

Ова активност се реализује на дејим ритмичким и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, Орфов инструментаријум...). Наставник треба да укаже на повезаност тонске боје инструмента са музичким садржајем. На пример: „Ево већ нам трамвај стиже – цин, цин, цин” – *триангл*, „Кестен пада, ток, ток, ток...” – *штапићи*...

Примери ритмичке пратње могу бити:

– извођење пулса (проток основних ритмичких јединица),

– извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху),

– груписање удара – различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту. На пример, уз бројалицу „Гусен, гусеница” ударом о клупу изводити прву јединицу а плескањем другу, и/или инструментима – бубњићем прву, а штапићима, на пример, другу у такту.

– ономатопеја звучних илустрација – специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом („Цин, цин, цин”, „ток, ток, ток”, „трас”, „бум”...).

У извођењу ритмичких аранжмана довољно је одељење поделити у две групе. На овом нивоу не треба залазити у објашњавање појмова.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ПЕВАЊЕ

Химне

Државна химна

Светосавска химна

Школска химна

Народне песме

На крај села жута кућа

Ми идемо преко поља

Игра коло

Ја посејах лан

Јеж

Ситна је киша падала

Божих, Божић благи дан

Дечје песме

Коњ има чет'ри ноге – Зорислава М. Васиљевић

Петлић – Емил Главник

Зец копа репу – Зорислава М. Васиљевић

Пекарчић – Љ. Шкарица

Јежева успаванка – Никола Вукомановић

Саобраћајац – Надежда Хиба

Рођенданска песма – непознати аутор

Авантуре малог Ју Ју – Петар Бергамо

Ау, што је школа згодна – Миња Субота

Није лако бубамарцу – Арсен Дедић

Брате Иво – непознати аутор

Букварци – Божидар Станчић

Ускршња песма – Светлана Милић

Ивин воз – Александар Кораћ

Звук и тон – Зорислава М. Васиљевић

Телефонијада – Јован Адамов

Деда Мразе, не скрећи са стазе – Александар Кораћ

Први снег – Божидар Станчић

Пада снежак – Станко Коруновић

Музичке игре

Рибар – Владимир Томерлин

Иде маца поред тебе – Зорислава М. Васиљевић

Зец и репа – Зорислава М. Васиљевић

Песма у колу – словачка народна песма

Берем, берем грожђе

Васино коло

Медвед бере јагоде

Коларићу панићу

Плива патка преко Саве

Дуње ранке

Бројалице

Мачка

Ишо меда у дућан

Лептир и цвет

Два се петла побише

Еци пеци пец

Ен тен тини

Ко ко ко ко да

Ластавица

Бумбари

Дечак и птица

Свирање на дечјим инструментима

Иде мали меца – Д. Марковић

Пада Снежак – Станиша Коруновић

Ен тен тини

Боц, боц иглицама

На крај села жута кућа

Плива патка преко Саве

Пишем, пишем петнаест

Магарац и кукавица

Модели

Добро јутро, добар дан – Татјана Дробни

Ресаво, водо ладна

Ми идемо преко поља

Фабрика бомбона – Мирјана Живковић

Сол ми дај

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Наставник треба да подстиче ученике да импровизују и истражују начине на који могу да изразе кроз музику сопствену инспирацију.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- импровизацију игре/покрета на одређену музику,
- израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала,
- музичке импровизације,
- музичка питања и одговоре,
- компоновање мелодије на задати текст,
- илустрацију доживљаја музике,
- одабир познатог музичког у односу на литерарни садржај.

МУЗИЧКИ БОНТОН

Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Наставник треба да искористи сваку прилику у току слушања или извођења, да објасни ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује. Да би ученици трајније прихватили и савладали ова правила када је у питању слушање музике, препоручљиво је да их наставник одведе на неки концерт (нпр. музичка школа), где ће им у контакту са живом музиком све бити много лакше да разумеју. Нека правила (тишина, аплауз при изласку извођача на бину и при завршетку концерта) ученици могу самостално применити а нека (изостанак аплауза између ставова музичког дела) могу применити уз помоћ наставника. Код извођења музике, правила понашања се могу најлакше објаснити у реализацији групног извођења а нарочито хора (међусобно слушање извођача, музички дијалог, одсуство причања...)

УТИЦАЈ МУЗИКЕ НА ЗДРАВЉЕ

Квалитетна настава музичке културе подразумева и потребу да се у савременим условима и организацији живота (присуство буке и тенденција њеног повећања) ученицима скрене пажња на штетан утицај прегласне музике на здравље, физиолошки и психолошки одговор, односно реакцију организма на такву музику и директну рефлексију на квалитет музичког дела које се слуша.

ПРОЦЕС ВРЕДНОВАЊА

Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Важно је укључити самог ученика у овај процес у смислу дијалога и узајамног разумевања, у вези са тим шта ученик осећа као препреке (вољне и невољне) у свом развоју, као и на које начине се, *из ученикове перспективе*, оне могу пребродити.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитет перцепције/аперцепције и начин размишљања приликом слушања.

Када је у питању вредновање области Музичко извођење и стваралаштво, ученичка постигнућа треба вредновати у смислу изражајног и стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане.

Узимајући у обзир циљ предмета, неопходно је имати на уму да се оквир вредновања процеса и резултата учења одвија највише у ученичком живом контакту са музиком, тј. извођењу и стваралаштву, а такође и слушању музике.

Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у ученичком изражавању кроз музику и у контакту са музиком. Како процес учења у оквиру сваког часа треба да обухвати све области, посматрање ученика у живом контакту са музиком је истовремено показатељ квалитета процеса учења, као и идеална сцена за вредновање остварености исхода. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Диктате не треба практиковати, ни задавати.

У смислу активности, постигнућа ученика треба проценити на основу учениковог контакта са музиком и то:

1. допринос ученика за време групног рада,
2. израда креативних задатака на одређену тему,
3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе),
4. специфичне вештине.
5. начин размишљања и ставови

Критеријуми оцењивања:

Оцењивање из обавезног предмета музичка култура обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- певање по слуху

- ангажовање и однос према раду на настави (активност на часу, сарадња у групи, припремљеност за час, уредност...)
- допринос ученика за време групног рада,
- израда креативних задатака на одређену тему (осмисли покрет, мелодију...)
- извођење музичких игара,
- препознавање и илустрација слушаних дела

Назив предмета	ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ			
Циљ	Циљ учења предмета <i>физичко и здравствено васпитање</i> је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.			
Разред	Први			
Годишњи фонд часова	108 часова			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела и	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.	
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	Ходање: – кратким корацима, – дугим корацима, – у различитом ритму, – ходање са реквизитом, – ходање са променом, правца и смера.	

правилно држи тело; – примењује правилну технику дисања приликом вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – игра дечји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања на просторима за вежбање; – поштује мере безбедности			Техника трчања: – трчање преко препрека, – трчање са променом правца и смера, – брзо трчање 20 m са стартом из различитих почетних положаја, – игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.	
			Скакања и прескакања Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.	

препозна њихову улогу; – уочи промену у расту код себе и других; – уочи разлику између здравог и болесног стања; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;				
– одржава личну хигијену;		Бацања и хватања	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.	
		Пузања,	Пузања на тлу.	

		вишења, упори пењања и	Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.	
		Вежбе на тлу	Основни садржаји Основни ставови и положаји. Поваљка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Поваљка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.	
		Вежбе равнотеже	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди.	

			Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.	
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.	
		Плес и Ритмика	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз плесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.	
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).	
	ФИЗИЧКА ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	И Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбама безбедно.	

			Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.	
		Здравствено васпитање	Упознај своје тело. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.	

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета *физичког и здравственог васпитања* састоји се од три предметне области:

- физичка способност,
- моторичка вештина,
- физичка и здравствена култура.

Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања.

ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Наставне теме *Вежбе на тлу* и *Вежбе равнотеже* остварују се реализацијом основних и проширених садржаја. Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Проширени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали основне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:

- без реквизита и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости:

- без реквизита и са реквизитима,
- уз коришћење справа,

3. Развој издржљивости:

- трчање,
- елементарне игре,
- вежбање уз музику,

– плес.

4. Развој координације:

– извођење координационих вежби у различитом ритму и у променљивим условима.

5. Развој брзине:

– једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),

– штафетне игре,

– извођење вежби максималном брзином.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Ходање и трчање

Ходање са опружањем колена стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке – палице и вијаче поређане на једном делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чућећег и другим начинима поласка.

Игре са различитим облицима ходања и трчања.

Скакања и прескакања

Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево–десно, напред–назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево–десно, напред–назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножни наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај.

Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња („да се не чује”). Поновити исто после неколико

трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко пореданих вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра „ластиша”.

Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак).

Скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика.

Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама: боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу.

Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика.

Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Бацања и хватања

Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и у лаганом трчању.

Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после пљеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама.

Вођење лопте у месту и у ходању (левом и десном руком).

Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе.

Игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ.

Вишења, упори и пењања;

Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...)

Пењање: уз рибстол, уз морнарске лестве, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање.

Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др.

Пењање и спуштање на и са различитих справа.

Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести.

Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести.

Вежбе на тлу

Реализују се кроз обавезне и пропоручене садржаје.

Основни садржаји

Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучењем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи („жабљи поскоци”). Клек, узручење, заклон.

Поваљка на леђима. Став на лопатицама („свећа”), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину.

Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама).

Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења.

Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове – поваљка).

Комбинација на тлу од следећих вежби: најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока.

Проширени садржаји

Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину.

Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

Вежбе равнотеже

Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење).

Ходање по широком делу шведске клупе: напред – одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; устрану: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак устрану – одручити, став спетни, узручити.

Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда).

Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање устрану корацима са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити леђима према клупи. Ако школа нема клупу или греду, комбинацију научити на тлу, на линији.

Вежбе са реквизитима

Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја:

Вежбе обликовања са палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима

Трчања, поскоци и скокови – вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање.

Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка...) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита.

Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева.

Плес и ритмика

Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз плесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу.

Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав.

Плесови: „Ја посејах лан” и „Дуње ранке”.

Једно коло по избору.

Полигони

Комбиновани полигон са задацима на тлу уз коришћење справа и ревизита (провлачења, ношења, котрљања...)

Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..)

Пливање

Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње.

Програм наставе и учења пливања садржи:

– обуку непливача;

– игре на води.

Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу том одељењу.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Култура вежбања и играња* и *Здравствено васпитање*.

Култура вежбања и играња

Основни термини у вежбању

У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежби и упознати их са утицајем примењених вежби на организам.

Вежбај безбедно

Упознати ученика са правилима понашања која важе у просторима за физичко вежбање како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током вежбања.

Чувам своје и туђе ствари

Формирање свести о потреби чувања како својих тако и туђих ствари.

Правила елементарних игара

Усвајање основних правила елементарних игара које се на часу реализују. Развијање свести о потреби поштовања правила игара, као и последицама њиховог непоштовања.

Некад изгубим, а некада победим

Неговање такмичарског духа. Прихватање победе и пораза на социјално прихватљив начин (без ругања и ниподаштавања противника...).

Навијам фер

Подстицати ученике да приликом игре или такмичења поштују своју и противничку екипу и награде сваки леп потез и поступак учесника у игри.

Здравствено васпитање

Упознај своје тело

Ученици именују делове тела и схватају њихову улогу. Могућности свог тела ученици показују кроз вежбање. Нагласити значај физичке активности и физичког и здравственог васпитања као предмета.

И ја растем

Проширити ученичка знања о сопственом расту и развоју. Оспособити их да уоче одређене промене током досадашњег развоја.

Видим, чујем, осећам

Упознавање ученика са одређеним чулима и њиховим улогама, која у великој мери утичу на правилно извођење физичких вежби, али и њиховим улогама у свакодневном животу путем којих унапређујемо сопствено здравље.

Моје здравље

Развој свести о потреби да се буде здрав и шта значи здравље за човека. Неопходно је да уоче разлике између здравог и болесног стања организма.

Ко све брине о мом здрављу

Заједнички сагледати ко све и на који начин брине о њиховом здрављу.

Тражим помоћ

На основу претходних искустава ученика утврдити у којим околностима, када и од кога треба тражити помоћ.

Лична хигијена

Формирање свести о значају одржавања личне хигијене.

Стварање навике да се опрема за физичко вежбање уредно одржава и чува.

Хигијена простора простора у коме живим

Подигнути свест о томе да о простору у коме живе треба самостално да брину (одржавају чистим и уредним) јер на тај начин чувају своје здравље.

Хигијена простора простора у коме вежбам

Формирање навике да се хигијена простора у коме ученик вежба уредно одржава и чува (сала, свлачионице, игралишта...)

Животне намирнице и правилна исхрана

Упознавати ученика са основама правилне исхране.

Заједно за столом

Правила понашања за столом током обедовања (постављање стола, правилно држање тела и руку током обедовања, правилно жвакање, понашање – гурање, бацање хране итд.).

Дидактичко-методички елементи

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;

- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичних облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- стање физичких способности;
- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторичких вештина;
- однос према раду.

Оцењивање се врши описно, на три нивоа, на основу достигнутог предвиђених исхода.

Први ниво

1. Стање физичких способности

Ученик има висок степен развијености физичких способности на основу оцено:

а) координације:

- у цикличним кретањима и у повезивању једноставних покрета у целину;
- правилно изводи комплекс од осам вежби обликовања без реквизита; четири вежбе на рипстолу; и четири вежбе са палицом;
- на основу брзине учења: вежби на тлу; трчања преко поређаних препрека у једнаком ритму;
- вођење лопте без прекида (неколико пута);

– додавање лопте једном или обема рукама и хватање лопте;

б) гipкoсти:

– раменог појаса, кичме и у зглобу кука;

– покрете трупа, руку и ногу изводи меко у оптималним амплитудама (заклони, претклон, заножeња, предножeња и одножeња...);

в) одржавања равнотеже:

– на суженим површинама (линијама, шведској клупи, ниској греди или ставовима на једној нози) покрете изводе без поремећаја тежишта тела;

г) експлозивне снаге, брзине и репетитивне снаге:

– скокове и прескакања изводи са већом висином и даљином;

– брзо трчи са и без промене правца;

– вежбе обликовања за снагу изводи са више понављања;

д) издржљивост:

– трчи и учествује у игри дуже време без замора.

2. Стање здравља и хигијенске навике

Ученик има висок степен развијености хигијенских навика и добар здравствени статус када:

– нема постуралне поремећаје ни телесне деформитете, има нормално развијен свод стопала, уредног је општег изгледа; не показује видљиве знаке умора приликом вежбања;

– његов телесни развој је у складу са узрастом;

– има уредну опрему за вежбање и у потпуности усвојене хигијенске навике.

3. Достигнути ниво савладаности моторичких вештина

Ученик има висок степен развијености моторичких вештина уколико је успешно савладао кретања и захтеве предвиђене основним и проширеним садржајима.

4. Однос према раду

Ученик има позитиван активан однос према раду уколико је редован и активан на часовима и ако се ангажује у ваннаставним активностима.

Ученик је у потпуности достигао предвиђене исходе за први разред.

Други ниво

Ученик има задовољавајући степен: развијености физичких способности, здравственог стања и хигијенских навика, савладаности моторичких вештина и однос према раду, ако значајно не одступа од критеријума наведених за први ниво.

Ученик на овом нивоу достигао је предвиђене исходе уз одређене потешкоће (навести најбитније), има позитиван однос према раду ако је редован и активан на свим, или на већини часова.

Трећи ниво

Ученик делимично или потпуно одступа од критеријума наведених за први и други ниво.

Не носи редовно и не одржава опрему за вежбање и има недовољно развијене хигијенске навике.

Делимично је достигао, или у потпуности није достигао већину предвиђених исхода (навести најбитније), није заинтересован за вежбање и не показује напредак.

На крају сваке описне оцене, наставник треба да наведе које су могуће препоруке за даљи напредак и укључи родитеље.

Критеријуми оцењивања:

Оцењивање из обавезног предмета физичко и здравствено васпитање обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- ангажовање и однос према раду на настави (активност на часу, сарадња у групи, припремљеност за час, хигијена...)
- вежбе обликовања
- извођење елементарних и музичких игара
- однос према вршњацима и сарадња.

Наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

– стање физичких способности;

- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторичких вештина;
- однос према раду.

ИСХОДИ				
Назив предмета	По завршетку наставног сата	Теме	Наставни садржаји	Број часова
ЦИЉ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА		Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.		
Циљ – препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих;			Дигитални уређаји у различитим облицима.	
Разред наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова:			Учење уз помоћ дигиталних уџбеника.	
Годишњи фонд часова				
– упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја;		ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих.	18
– упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих;			Комуникација посредством дигиталних уређаја.	
– користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника);			Дигитални уређај и паметни дигитални уређај.	
– упореди дигитални и папирни уџбеник;			Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности.	
– упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја;		БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад).	8
– наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја			Подаци о личности и њихова заштита при	
– наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине;				
– наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље;				

– наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; – доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине; – наброји основне податке о личности;		комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке).	
– објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја; – именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их; – анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;	<u>АЛГОРИТАМСКИ</u> <u>НАЧИН РАЗМИШЉАЊА</u>	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима. Уочавање и исправљање грешака у алгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.	10

– протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима; – уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сараднички); – доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја			
---	--	--	--

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наведене исходе могуће је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само наставник располаже дигиталним уређајем. Уколико наставник има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје...), ученици треба да их користе на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика. Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима да увиде да технологија није свима једнако доступна, те да немогућност приступа технологији може да угрози одређене групе или појединце у друштву. Отуда је неопходно да наставник, пре него што планира конкретне активности учења, уочи постојање ученика који би, због ограниченог приступа технологији, могли да буду искључени или у неповољном положају. На пример, ако наставник предвиђа коришћење апликације на таблету или мобилном телефону, он мора да буде сигуран да те активности нису неповољне за ученике који немају приступ таквој технологији код куће. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе. Значајно је и да наставник упозна ученике са стереотипом да је бављењем информатиком и програмирањем поље рада резервисано за мушку популацију и да га демантује кроз навођење адекватних примера (Ада Лавлејс и сл.). Дигитално друштво Наставник треба да креира образовну ситуацију у којој ученици могу да увиде да су дигитални уређаји свуда око њих – код куће, у школи, дому здравља, продавници, на паркингу, улици. Наставник не сме да инсистира на дефинисању дигиталног уређаја. Он треба да има у виду да рачунари данас имају различите појавне облике. Десктоп, лаптоп или таблет јесу рачунари, али то је и телефон, као и нека савремена играчка, фрижидер, клима уређај, веш машина. Отуда термин рачунар (енгл. computer) није довољан, те користимо термин дигитални уређај. Ученике треба подстицати да поделе са вршњацима животне ситуације које су их увериле у корисност дигиталних уређаја, тј. опишу како родитељи: плаћају рачуне од куће (без чекања у реду, у време када им је згодно, чак и ноћу), како

проналазе информације које су им потребне (радно време продавнице, временску прогнозу, читају новине и сл.), користе навигацију... Наставник треба да створи услове за хеуристички разговор постављајући питања: Некада није било рачунара. И тада су лекари лечили људе. Сада лекари користе дигитални уређај. Зашто? (Повезивањем рачунара, систем здравствене заштите обезбеђује да ажурни подаци о здравственом стању пацијента буду доступни не само једном лекару, већ свим лекарима укљученим у његово лечење. Не постоји потреба ни за издавањем папирних рецепата за лекове. Тиме се смањују трошкови и обезбеђује правовремено издавање лекова пацијентима којима су потребни, као и штити животна средина); Како ради касир у продавници? Да ли укуцава цену производа? Како је употребом дигиталног уређаја унапређен његов рад? (Скенирајући бар кодове, касир ради брже, производи које су купци купили нису више на стању у продавници, менаџер продавнице зна шта треба набавити, а шта не); Наставници су подучавали децу и пре рачунара. Сада користе дигитални уређај. Зашто? (Некада су наставници уписивали оцене у папирни дневник. Сада користе електронски дневник. Коришћењем електронског дневника наставник омогућава да родитељи лако могу да прате оцене своје деце, да правовремено виде коментаре наставника и васпитно делују.) Како би створио услове да ученици упореде начине креативног изражавања у ликовној уметности (вајарство) са дигиталним уређајима и без њих, наставник треба да омогући ученицима да, на часу, вајају у пластелину популарни лик из цртаћа. Током часа, наставник треба да прикаже ученицима видео-запис дигиталног вајања истог јунака, у 3D програму и са ученицима извршити поређење вајања и дигиталног вајања. Обуку ученика за коришћење дигиталних уџбеника наставник треба да спроводи планирано, у више наврата, у ситуацијама када дигитални уџбеник пружа могућности које премашују традиционални и доприноси разумевању наставног садржаја различитих предмета, те конструкцији и функционализацији знања. На часовима наставник треба да омогући ученицима да искажу своје виђење предности и мана дигиталних уџбеника. Ако ученици користе дигиталне уџбенике различитих издавача, добро би било да наставник подстакне ученике да упореде платформе и укажу на различите добробити сваке од њих. Ученици треба да решавају тестове у уџбеницима и играју образовне игре, а све у контексту конструкције конкретних знања и јачања дигиталне компетенције. Питања попут: Како људи комуницирају? Како дигитални уређаји доприносе брзини и лакоћи комуникације? Како данас комуницирамо са особама које су физички удаљене, живе у различитим деловима света? Да ли је могуће комуницирати коришћењем сваког дигиталног уређаја? Који су предуслови за комуникацију помоћу дигиталних уређаја? Који дигитални уређаји су „паметни” и има ли, уопште простора да, у овом контексту, говоримо о памети? наставник треба да постави ученицима и омогући им да поделе своја искуства када су у питању видови комуникације са дигиталним уређајима и без њих. У овом контексту, наставник треба да искористи прилику да са ученицима разговара и о интернету, без инсистирања на дефинисању појма. (Комуникација лицем у лице, разговор посредством фиксне телефоније неки су од традиционалних начина комуникације. Мобилни телефон је дигитални уређај помоћу кога можемо увек да комуницирамо (ако имамо дomet и платили смо рачун). Да ли је то случај и са таблетом? За комуникацију помоћу таблета неопходан нам је приступ интернету и одговарајући програми. Наставник треба да упозна ученике са могућностима комуникације на релацији човек - дигитални уређај (паметни фриџидер, машина за прање веша, клима-уређај).) Ако могућности локалне средине дозвољавају, наставник треба да одведе ученике у музеј, у осмишљену туру која им пружа прилику за уметнички доживљај и учење. У учионици, наставник треба да демонстрира ученицима виртуелну посету неком од најзначајнијих светских музеја/галерија и подстакне их на размишљање о условима који су били потребни да би се приказана установа културе посетила. Оно што ученици треба да схвате јесте да дигиталне уређаје можемо и треба да користимо како би повећали (створили нове) прилике за учење и искуства из области науке, културе и уметности. Посебно је значајно да наставник, пре екскурзије или наставе у природи, употреби неку од постојећих веб-презентација (<http://viminacium.org.rs/izlozbe/viminacium-virtual-tour/>) или апликација и, виртуелно, упозна ученике са местима

и културним добрима (музејима, манастирима, споменицима) које ће посетити. На тај начин, наставник пружа ученицима прилику да упореде доживљај поднебља и културне баштине посредством дигиталног уређаја и уживо. О доживљају ученика треба продискутовати након повратка у школу. (Дигитални уређаји и интернет омогућавају приступ најзначајнијим достигнућима културе и науке без изласка из учионице. Њиховим коришћењем, повећава се доступност светске културне баштине. Нације производе бројне дигиталне производе да би промовисале сопствену културу и показале своја достигнућа. Да ли и ми треба о томе да мислимо и на томе да радимо и, да бисмо исто постигли, која знања треба да имамо, завршна су питања за ученике.) Препоручени број часова је 18. Безбедно коришћење дигиталних уређаја Наставник треба да иницира хеуристички разговор – какав је начин живота савременог човека? Колико се крећемо, каквим се активностима бавимо? Указати на чињеницу да се број занимања у којима је дигитални уређај доминантно средство за рад непрестано увећава и да отуда потиче потреба да негујемо здраве навике када је употреба дигиталних уређаја у питању. Нагласити да проблеми који настају са видом и коштано-мишићним системом не настају од употребе технологије, већ од неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса. Своју тврдњу треба да подупре нпр. приказивањем видео-записа <http://bit.ly/KibernetскиPoremecaj>. Наставник треба да демонстрира и, заједно са ученицима примени начине коришћења дигиталних уређаја на безбедан начин по здравље. Добро би било и да заједно излистају неке од здравствених ризика, разговарају о дужини утрошеног времена испред екрана, направе одговарајући постер и окаче га у учионици. Правилно одлагање електронског отпада важно је питање за очување здраве животне средине. Наставник може од ученика да тражи да разговарају са родитељима и пронађу електронски отпад који поседују у кући и, уколико постоје услови, организује акцију прикупљања тог отпада. Алтернатива је да наставници разредне наставе исте школе организују заједничку акцију прикупљања електронског отпада и, као госта-експерта, позову стручњака из агенције за уклањање и складиштење ове врсте отпада да одржи адекватно предавање ученицима. (У случају да у локалној средини не постоје услови за организацију оваквог догађаја, наставници би требало да се повежу са школама у којима се такве акције спроводе и, са својим ученицима. Уколико ни то није могуће реализовати, ученицима би требало приказати видео снимак предавања стручњака.) Указати на чињеницу да нису све особе које користе интернет добронамерне. Постоје људи који могу да угрозе имовину, па и живот других корисника интернета. У том смислу, треба приказати одабране видео-записе који адекватно третирају неке од најчешћих појава из спектра догађаја који настају откривањем података о личности (име и презиме, адреса становања, број телефона, фотографија, идентитет на интернету). Крађа: <http://bit.ly/Orljackani> Лажни идентитет: <http://bit.ly/LazniIdentitet> Од изузетног значаја је да ученици схвате који подаци спадају у податке о личности, као и на које начине их људи најчешће чине доступним на интернету. Више информација о безбедном коришћењу интернета код деце узраста 4-8 година (стручне текстове, цртане филмове за децу, итд.) наставник може да пронађе на: <https://digitalni-vodic.ucpd.rs/zastita-licnih-podataka-i-privatnosti-na-internetu/>. Посебну пажњу треба посветити чињеници да људи своје личне податке чине доступним добровољно (најчешће из незнања или наивности). Наставник треба да покрене дискусију о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) у реалном животу. Затим, треба да помогне ученицима да формирају вредносне ставове који се подједнако односе на комуникацију у онлајн и офлајн свету. Такође, наставник треба да подстакне ученике да наведу ситуације у којима су се срели са различитим врстама непримереног садржаја у реалном животу и нагласи да је слична ситуација у онлајн свету. Неопходно је да, током разговора са ученицима, непрестано наглашава да они не треба да се осећају беспомоћно ако се нађу у сличним ситуацијама, већ да постоје особе и институције којима треба правовремено да се обрате и од којих ће добити адекватну заштиту: 1. родитељ/други законски заступник 2. наставник, педагог, психолог, директор 3. <https://pametnoibezbedno.gov.rs/> Телефон: 19833 Форма: <https://pametnoibezbedno.gov.rs/prijava-nelegalnog-sadrzaja/> Користан извор:

<https://www.common sense.org/education/digital-citizenship/lesson/putting-a-stop-to-online-meanness> Дигитални уређаји захтевају пажљиво руковање и одговарајућу заштиту од неовлашћеног приступа. Ученике треба упознати са неколико важних принципа физичке заштите дигиталног уређаја (не доводити уређај у контакт са течностима, посебно слатким пићима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти, било због вишесатне употребе или остављања на сунцу или пећи и сл.). Поред физичке заштите, дигитални уређај треба обезбедити од неовлашћеног приступа. Препоручени број часова је 8. Алгоритамски начин размишљања Знања ученика и садржаје осталих обавезних предмета и изборних програма требало би искористити како би се пред њих поставио адекватан задатак – поступак који треба да анализирају и предложи корак за његово спровођење (колут унапред, писање слова, низ сличица од којих треба сачинити причу, низ сличица међу којима има сувишних...). Наставник треба да уведе термин алгоритам и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка. Свако инсистирање на дефиницијама није прихватљиво. Ученике треба ставити у ситуацију да добију упутство прво за делимично познате и њима смислене задатке и поступке у складу са њим. Потребно је да наставник осмисли симболе које ученици треба да дешифрују и изврше предвиђени поступак. У другој фази, наставник треба ученицима да обезбеди упутство које им омогућава да изврше потпуно непознати задатак. Након успешне реализације задатка, наставник треба да им укаже да су били у ситуацији у којој се сваки дигитални уређај налази – извршава наредбе (упутства), не знајући са којим циљем, али ипак савршено тачно и на корист својим корисницима. Тестирање ваљаности алгоритма, исправљање грешака, осмишљавање и тестирање унапређеног решења драгоцени су тренуци учења. (Само ученик који је свестан чињенице да пут до успеха може бити вијугав има добре изгледе да постане успешан.) У том смислу, наставник често треба да поставља ученике у ситуације да разматрају унапред креиране алгоритме (упутства) за решавање одређених задатака, да у више наврата откривају грешке и исправљају их, све док не дођу не само до најбољег, већ и до најефикаснијег решења. Како би ученици јасно повезали алгоритам са понашањем дигиталног уређаја, наставник треба да им прикаже једноставан алгоритам (на табли), а затим и да им демонстрира како се дигитални уређај понаша у складу са тим алгоритмом. У циљу досезања предвиђеног исхода, најбоље је да наставник користи унапред програмираног робота или други физички дигитални уређај (попут микроконтролера) и демонстрира ученицима његово понашање. Уколико наставник располаже роботима или, за узраст ученика одговарајућим физичким дигиталним уређајима, препоручено је да и ученици искусе управљање њиховим понашањем, у складу са симболима исказаним алгоритмом. Ако су ученицима на располагању рачунари, рад у програму на адреси <https://scratch.mit.edu/projects/19685257/> може да допринесе досезању дефинисаног исхода. Препоручени број часова је 10.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом): – самопроцена: програм наставе и учења очекује да ученици објасне нпр. начин функционисања једноставних алгоритама (укључујући и оне које су сами креирали), тестирају их, а затим откривају и исправљају грешке у њима. Неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој

самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика; – вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу.); – отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта. Питања која почињу са „Зашто” или „Како” посебно су корисна: Зашто није добро да чашу са слатким пићем држиш поред дигиталног уређаја? Како ради твој алгоритам? Зашто је потребно да водиш рачуна о дужини времена које проводиш у раду са дигиталним уређајем? итд.; – Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа. Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

Критеријуми оцењивања:

- ангажовање и однос према раду на настави (активност на часу, сарадња у групи, припремљеност за час...)
- практични радови
- препознавање дигиталних уређаја из окружења и њихова правилна употреба
- безбедност на интернету (заштита ученика од ризичних понашања на интернету)
- однос према вршњацима и сарадња

Користиће се технике: самопроцена, вршњачка процена, отворена питања (зашто, како...) и Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам.

Назив предмета	ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		
Циљ	Циљ учења програма <i>Грађанско васпитање</i> је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.		
Разред	први		
Годишњи фонд часова	36 часова		
ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА
– наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; – уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; – понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; – препозна код себе и других основна осећања; – препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; – преиспитује своје поступке и	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у одељењу	Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.	
		Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. Права детета Кршење и заштита права Препознавање кршења права детета.	

прихвата да не мора увек да буде у праву; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; – разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; – комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; – слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење;		Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.	
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Одељење/група као заједница	Функционисање заједнице Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе – равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.	
	ПРОЦЕСИ у САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Комуникација и сарадња	Комуникација Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. Сарадња Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.	
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција одељења/групе	Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у	

– сарађује и преузима различите улоге у

– учествује у изради плана једноставне акције; – са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; – доприноси промоцији акције; – на једноставан начин вреднује изведену акцију.		одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.	
---	--	--	--

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм *грађанског васпитања*, у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су садржаји у сва четири разреда дати у областима *Људска права*, *Демократско друштво*, *Процеси у савременом свету* и *Грађански активизам*. Тематске области се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

Област *демократско друштво* је конципирана аналогно предмету *свет око нас* где се ученици у процесу сазнавања полако воде од непосредног окружења (породица, одељење) ка широј друштвеној средини (школа, окружење, држава, свет).

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и у више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода.

Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Имајући у виду да ученици првог разреда долазе са искуством из припремног предшколског програма где је доминантно сазнавање кроз игру и овде треба методску окосницу предмета да чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Наставник треба да нагласи да нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, да је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Осим тога, важно је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. За овај предмет важно је обезбедити такав начин седења ученика који омогућава свим учесницима да виде једни друге, окренути лицем у лице.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да си и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити једноставне акције у корист права детета, а на нивоу одељења/групе. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост ученика у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

Грађанско васпитање, као програм, део је ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Најјача корелација је са *српским језиком* и предметом *свет око нас* где се може користити тематско планирање.

Како је *грађанско васпитање* изборни програм, дешава се да се реализује у целом или у делу одељења, мада се често реализује и у групи састављеној од ученика из више одељења и зато се алтернативно користе оба израза одељење/група. Уколико је рад у групи потребно је уложити додатни напор да се направи групна кохезија. Многи садржаји програма су погодни за јачање добрих односа у групи, а посебно активности на планирању и извођењу заједничких акција.

У овом предмету продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених

садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван одељења/групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе.

За реализацију предмета и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.

Оцењивање ученика у *грађанском васпитању* је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и ученицима блиско јер се описно оцењују из свих предмета.

Критеријуми оцењивања:

Ученици се оцењују тростепеном скалом: истиче се, добар и задовољава.

Ученици се у току године оцењују на следеће начине:

- ангажовање и однос према раду на настави (активност на часу, израда домаћих задатака, сарадња у групи, припремљеност за час, уредност...)
- практични радови, извођење закључака на основу података...

Предмет: Верска настава (православни катихизис)

Разред: први

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православно поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање.

Ред. број	НАСТАВНА ТЕМА	обрада	утврђивање	вежба	систематизација	укупно
I	УВОД	1	/	/	/	1
II	ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА	4			1	5
III	ЗАЈЕДНИЦА БОГА ЉУБАВИ И ПРИРОДЕ	4	1	/	/	5
IV	НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА – ХРИСТОС СЕ РОДИ	4	2	/	2	8
V	ЦРКВА – ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ	7	/	/	1	8
VI	ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ	3	1	/	/	4
VII	НАША БРИГА О СВЕТУ (ТВОРЕВИНИ БОЖЈОЈ)	4	/	/	1	5

Кључни појмови: Бог, Исус Христос, човек, Литургија, заједница, вера, православље, Божић, Богородица, светитељи, слава...

Ре- дни број	Исходи	Теме/обла сти	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма
--------------------	--------	------------------	-------------------	-------------------------------	---------------------------------------

I	-уознавање ученика и вероучитеља -уознавање ученика са садржајима предмета и начином рада -мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	I - УВОД	Човек је икона Божија (човек има својство да љубављу чини нешто да постоји, слично као што то чини Бог јер Бог све ствара из љубави). Бог је заједница личности Оца и Сина и Светог Духа (биће као заједница, као љубав). Човек као биће заједнице. Бог је из љубави створио свет заједно са Сином и Духом. Исус Христос је посредник између Бога и створене природе. Црква је заједница свих људи и целе природе кроз Христа с Богом. Православна иконографија показује свет и човека у заједници с Богом.	<i>Компетенција за учење</i> •Има позитиван и одговоран однос према учењу. <i>Комуникација</i> •Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. <i>Сарадња</i> •доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
---	---	----------	---	--	--

II	<u>Когнитивни аспект:</u> • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) • моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) знати да крштењем постајем чланови Божје породице (Цркве) <u>Афективни аспект:</u> • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници - желети да изражава хришћанску љубав према	II ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА	Настава православног катихизиса у 1. и 2. разреду основне школе треба да буде припрема ученика да прихвате да је постојање израз заједнице, односно да је личност заједница са другом личношћу. Зато у настави треба користити она дејча искуства која на ово указују. То се може остварити кроз приче, цртеже које ће деца сама цртати и на којима ће увек бити представљена бића у односу, тј. целина онога што се црта (нпр. родитељи, браћа, сестре, кућа, двориште све заједно; море и лађе на мору с птицама и сунцем итд. преко дружења и организовања таквих врста игара које ће указивати на заједницу са другим као основу постојања. Да би се при том избегла опасност од схватања да свака врста заједнице може бити основ истинског постојања, треба увек имати на уму и истицати литургијску заједницу као једину истиниту јер се у њој остварује заједница с Богом у Христу, као и литургијско искуство заједнице и литургијску структуру која је утемељена на слободи а не на природним	<u>Компетенција за учење</u> • Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. <u>Естетичка компетенција</u> • Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. <u>Комуникација</u> • Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван	<u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (35 часова) • практична настава (1 час) <u>Место реализације наставе</u> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;
----	--	--	--	--	--

	Богу и ближњима.		нагонима.	и аргументован начин.	
--	------------------	--	-----------	--------------------------	--

				<i>Одговоран однос према околини</i> •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <i>Решавање проблема</i> •Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.	
III	<u>Когнитивни аспект:</u> • знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави • моћи да препозна да је даривање плод љубави	III ЗАЈЕ-ДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ	Појмове као што су: Бог, личност, слобода, љубав треба, такође, увек тумачити на основу искуства заједништва са другим човеком, односно литургијског искуства заједништва. Кад говоримо о Богу, све треба тумачити у оквиру Литургије, њене структуре и радњи које се тамо одвијају. На тај начин	<i>Компетенција за учење</i> •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности	<u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако данаставник
	• моћи да сазна да је		ће бити избегнута апстрактност	ваншколског	стекне почетни увид у токаквим

	молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави • моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим <u>Афективни аспект:</u> • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом		која је страна деци овог узраста и постићи ће се то да се Бог сусреће и види кроз живе и конкретне чланове Литургије у једном догађају, што је суштина хришћанског учења о оваплоћењу Бога Сина, о томе да је личност заједница с Богом у Христу као с другом личношћу и да је слобода љубав према другој личности.	учења; негује и развија лична интересовања. <i>Одговорно учење у демократском друштву</i> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <i>Одговоран однос према околини</i> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <i>Сарадња</i> • активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.	предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученикена • истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно информативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу с савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтев наставног програма и могућности транспонованог садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.
--	---	--	--	--	---

					- У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. - Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
IV	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да препозна основне - догађаје библијске приповести о Христовом рођењу - моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) - моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави	IV–НЕИЗМЕРНА ЛЈУБАВ БОЖИЈА – ХРИСТОС СЕ РОДИ	Конкретно, у 1. разреду треба наглашавати: -искуство љубави које чини да свет који нас окружује не буде маса, већ да га чине конкретна и непоновљива бића. Пример за ово дат је у причи Љубав у уџбенику: Епископ Игњатије, Црквени словар, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002. - Слични примери могу се наћи у Егзиперијевој књизи Мали принц и другим сличним књигама, као и у оквиру непосредних људских искустава; -да биће са којим смо у	Одговорно учешће у демократском друштву - Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. Естетичка компетенција Комуникација - Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: - процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; - провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;

				начин.	
	- моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) - моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему <u>Афективни аспект:</u> По завршетку теме: - код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве		заједници љубави постаје извор и нашег постојања као конкретне личности. Пример за ово дат је у причи Извор нашег живота у наведеном уџбенику.	<i>Одговоран однос према околини</i> Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <i>Решавање проблема</i>	<u>Оцењивање</u> Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: - усменоиспитивање; - писменоиспитивање; - посматрање понашања ученика; <u>Оквирни број часова по темама</u> Увод – 1 Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5 Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6 Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4 Наша брига о свету – 6 Евалуација – 1+1
V	<u>Когнитивни аспект:</u> - моћи да опише појединости библијске повести о стварању света - моћи да разликује оно што је Бог створио од онога	V ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ	Теме: Човек је икона Божија и Бог је створио свет из љубави треба објаснити на наведеном примеру из приче Љубав у наведеном уџбенику. Ученицима треба показати да кад човек неког заволи, односно кад оствари заједницу са неким, тада он за њега стварно и постоји, односно као да га човек својом љубављу	<i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима.	

	што је човек направио на		ствара и то као		
	примерима из непосредног окружења - знати зашто за Бога кажемо да је Творац - моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе - уочити да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом - знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) - да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица <u>Афективни аспект:</u> - код ученика ће се развити жеља		конкретно и непоновљиво биће. Ту моћ једино имају Бог и људи, с том разликом да једино Бог може да ствара нешто из небића.	<i>Одговоран однос према здрављу</i> <i>Рад с подацима и информацијама</i>	

	да својом				
--	-----------	--	--	--	--

	послушношћу изражава своју љубав и слободу ученик ће желети да учествује у Литургији				
VI	Когнитивни аспект: - упознати Христово учење као "учење" о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) - препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима - усвојити садржај и мелодију песме "Знаш ли ко те љуби силно" - бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу - препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) - препознати да је	VI - ХРИСТО В А ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ	Теме: Христос је посредник између Бога и света и Црква је заједница природе и људи кроз Христа с Богом треба, такође, објаснити на основу искуства љубави према другом бићу. Када човек воли једно биће, онда у њему гледа и сва остала. Бог Отац највише воли свога Сина, Исуса Христа, и у њему види све људе као своје синове. Све што буде постало део ове заједнице Бога Оца и Сина, Исуса Христа, постаће драго и Богу и постојаће вечно. (Видети пример из приче Даровање у уџбенику. То треба повезати са догађајем крштења којим улазимо у Цркву као заједницу Христа са Богом Оцем, односно да се крштењем конституише Црква, заједница са Христом, у којој постајемо синови Божији и зато браћа међу собом).		

	прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави - моћи да опише прослављање Васкрса у				
	својој породици - знати обичаје у вези са Васкрсом Афективни аспект: - развијати потребу да делима исказују љубав - развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника				
VII	Когнитивни аспект: - моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку - на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе - препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и	VII - НАША БРИГА О СВЕТУ	1. Човек домаћин у свету 2. Радост служења (Разне приче о које говоре о служењу човека Богу и човеку) 3. Љубав према људима и природи је љубав према Богу (Човекова брига за очување природе, биљака и животиња, Прича Свети Герасим и лав Јордан, Приче и слике о кућним љубимцима) 4. Сваки човек је за нас Христос 5. Научили смо о нашој вери		

Богу - уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1.разреда основне школе Афективни аспект: - развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи				
--	--	--	--	--

Међупредметно повезивање

По садржајима верске наставе, међупредметно повезивање се може остварити са садржајима наставних предмета: Српски језик, Свет око нас, Грађанско васпитање, Ликовна култура, Музичка култура.

Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
• испитује предзнања ученика; • упознаје се са интелектуалним могућностима ученика; • развија и одржава комуникацију; • подстиче интеракцију, пружа повратну информацију; • уважава и реагује на потребе групе и појединаца; • дели одговорност • одабира поступке за наставни рад; • прилагођава методе и облике рада индивидуалним способностима деце; • организује наставне активности; • организује посете православним храмовима	• слободно изражавање мишљења и ставова; • усваја-сазнаје; • развијање вештина комуникација; • повезивање сопственог искуства са тематиком; • дискусија; • слуша • посматра; • црта; • рецитије; • упоређује; • смишља; • доцртава; • слаже; • разговара; • решава; • испуњава; • пише; • посећивање верских институција; • организовање квизова; • израда радова и паноя.

План провере оставрености исхода				
Шта пратимо		Поступак оцењивања	Иструенти оцењивања	Време
	Непосредно опиисно оцењивање ученика може се вршити кроз: • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима	- Свакодневн о бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника. - Формативн о свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре, активност/ истиче се Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
	<u>Оцену истиче се добија ученик који:</u> -лако логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;	-Комисија ученика и Наставника.	Активност на часу (учесталост и квалитет јављања на часу по месецима); Учесталост по месецима.	Пресек стања по тромесечју

Процењују се: вештине и изражавања саопштавања; разумевање, примена и представљање	-решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; -показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен и ангажовања; -показује одговоран однос према раду/ припремљен је за час.	-Усмено одговарање.	Свеобухватност одговора; Хронолошка и појмовна прецизност; Хоризонтално и вертикално повезивање градива; Самосталност у одговарању.	По потреби, бар једном у полугодишту
--	--	---------------------	---	--------------------------------------

<u>Оцену добар добија ученик који:</u> -у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; -решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; -показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.			
	-Описно оцењивање.	На основу целокупног рада ученика током полугођа.	На крају полугодишта и школске године
	-Редовност доношења домаћег.	За три недоношења домаћег минус у свеску, а након опомене и у дневник као активност.	Свакодневно током године, праћење/пресек стања на тромесечју
	-Прегледање свески.	Уредност; Све забележено са часова.	Три пута у једном полугођу
	<u>Оцену задовољава добија ученик који:</u>		
-у довољној мери показује способност употребе информација; -у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; -већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; -у довољној мери критички расуђује; -показује делимични степен активности и ангажовања.	- Писане провере (једном у полугођу), свеска евиденције.	На основу целокупног рада ученика током полугодишта.	По потреби
	- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције.	Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...)	По потреби
	- Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика).	Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада, продуката група (пано, табела...)	
	- Вредновање самосталног рада ученика: ППТ,		

		истраживање о датој личности-догађају. - Провера знања које ученици усвајају на часу и испитивање ставова. - Формативно оцењивање.	Хоризонтално и вертикално повезивање градива -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	
Ангажовање ученика у настави: Процењује се: одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање; активно учествовање у настави и	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истиче се) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава)	Вођење евиденције од стране наставника: -Јављању на часовима (учесталост и активност); -Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти); -Посета културно-историјским	-Све што је рађено на часу налази се у свескама и уредно је написано; -Учесталост јављања и активност по месецима; -Учествује, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима продукте рада; -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда	На сваком часу током школске године. Пресек стања по тромесечјима.

сарадњу са другима.		институцијама и догађајима; -Израда паноа, ПП презентација, различитих врста излагања.	паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...); -Иницијатива и квалитет продукта	
------------------------	--	---	---	--

Пројектна настава

У плану је реализовати час пројектне наставе на тему “прославе празника Васкрса” у виду оргнизовања радионице на којој би ученици правили корпице за васкршња јаја. Ученици би уз помоћ картона, колаж папира, тракица, картона за јаја, фломастера и бојица правили корпице у које ће ставити прво офарбано јаје, у нашем народну познато под називом чуваркућа. Најкреативнији и најрепрезентативнији радови ученика биће изложени у холу школе.

Начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)
- Већа индивидуализација наставе;
- Размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи;
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја;
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним ситуацијама.

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика првог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру ваннаставних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на који је могуће то остварити као што су: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

1. Сврха ваннаставних активности је подршка прилагођавању ученика на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активноучешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру ваннаставних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на које је могуће то остварити, као на пример: за ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

2. Садржаји програма

- **Драмско-рецитаторске активности**

Циљ ове секције је развијање смисла и способности за правилно, течно и уверљиво усмено изражавање. Секција подстиче развијање ученичке маште, креативности и оригиналности. Оспособљава ученике за лепо и изражајно рецитовање, богаћење и развијање маште и креативног начина мишљења, развијање концентрације и самоуверености за јавне наступе. Богати искуства

и развија самоконтролу, досетљивост, сарадњу, кооперативност и подстиче интересовања за истраживање. Развија се код ученика љубав према књизи, као и проширују знања о књижевном стваралаштву.

- **Ликовне активности**

Циљ рада ове секције је развијање ликовних стваралачких способности ученика, љубави према ликовној уметности, али и ситне моторике. У процесу реализације садржаја ученици ће користити различите технике и средства и упознати њихова визуелна и ликовна својства. Развија способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење. Радиће се на развијању моторичких способности ученика и навике за лепо писање и способности за креативно и апстрактно мишљење.

- **Музичке активности**

Циљ рада ове секције обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...). Певање развија дечји глас, правилно држање, дисање, интонацију, изговор и артикулацију. Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности појединца за успех целе групе, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

- **Спортске активности**

Циљ рада ове секције је да ученици познају правила елементарних игара и придржавају их се, стварање услова за социјално прилагођавање ученика за колективни живот и рад, развијање такмичарског духа и развијање моторичких способности.

3. Активности: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, смотре стваралаштва, спортски сусрети и друго.

4. Циљеви :

- Развијање смисла и способности за правилно, течно и уверљиво усмено изражавање
- Овладавање законитостима српског књижевног језика, на којем ће се усмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да рецитију одабрана књижевна дела и друга остварења из српске баштине
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене употребе.
- Оспособљавање за изражајно казивање
- Да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави примењују у раду и животу;
- Сарадња са локалном заједницом
- Развијање и подстицање стваралачке активности, развијање маште оригиналности и смисла за лепо,
- Оспособљавање ученика за испуњење слободног времена садржајима из области културе, науке, технике, уметности,....
- Развијање свести о здравом начину живота, поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба, изграђивање личних критичких ставова ;
- Развијање креативности, стваралачког рада, уредности, прецизности, изграђивање личних критичких ставова ;
- Развијање хуманости, поштовање разлика и туђих потреба, развијање такмичарског духа;
- Развијање моторичке спретности и физичких способности;
- Развијање опште културе.
- Развијање музичког укуса, стваралачких способности, музичког слуха и ритма,

4. Начин остваривања програма

Предвиђени садржаји су изабрани и формулисани у складу са могућностима и потребама ученика као и могућностима школе. Реализација предвиђа радионичарски рад који ће на интересантан начин развијати свестране личности ученика.

5.Теме:

- 1) Школа
- 2) Другарство
- 3) Љубав
- 4) Годишња доба
- 5) Породица
- 6) Празници

ПРОГРАМ РАДА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

СРПСКИ ЈЕЗИК 1. РАЗРЕД

Циљ допунске наставе српског језика у првом разреду је да ученици савладају технику почетног читања и писања и усвоје елементарна знања из области књижевности, језика (правописа и граматике) и језичке културе.

Допунска настава – српски језик 18 часова		
Теме	Садржаји и активности васпитно образовног рада	Очекивани исходи
Почетно читање и писање	Припремни период за читање и писање: - моторичке вежбе - вежбе покрета руке, шаке и прстију - писање различитих црта и линија на основу елемената слова Почетно читање и писање - упознавање са штампаним и писаним словима и њихово писање - правилан изговор гласова - вежбе читања	Ученик треба да: - развија ситну моторику неопходну за добро обликовање слова - разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; - влада основном техником читања и писања ћириличног текста; - разуме оно што прочита;
Језик	- разликовање реченице, речи , слова - употреба великог слова - реченице као обавештење, питање и заповест ,употреба тачке, упитника и узвичника	- разликује слово (глас), реч, реченицу - употребљава велико слово, тачку, упитник и узвичник у типичним примерима
Језичка култура	- усмено и писмено изражавање ученика	- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; - обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; - усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;

		– усмено описује ствари из непосредног окружења;
Књижевност	-читање и разумевање прочитаног текста	– препозна песму, причу и драмски текст; – одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; – уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;

МАТЕМАТИКА 1. РАЗРЕД

Циљ допунске наставе математике у првом разреду јесте да ученици усвоје елементарна математичка знања у оквиру блока бројева до 100, односа међу предметима, линија и области и мерења и да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе.

Теме	Садржаји и активности васпитно образовног рада	Очекивани исходи
Геометрија: -Положај, величина и облик предмета -Линије	-одређивање положаја предмета; -упоређивање предмета по дужини, боји, величини и облику; - именовање и разликовање геометријскијских тела и фигура -препознавање и цртање различитих врста линија	Ученик ће бити у стању да: – одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; – упореди предмете и бића по величини; – уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; – групише предмете и бића са заједничким својством; – разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију;
Бројеви	-рад са скуповима и релацијама -учење бројева, читање, записивање и упоређивање бројеве до 100 -вежбање сабирање и одузимање -употребљавање математичких појмова у вези са сабирањем и одузимањем	– броји унапред и уназад и са прескоком; – прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине – користи редне бројеве; – разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; – користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика;

		– сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; – сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; – реши текстуални задатак са једном операцијом;
Мерење и мере	- мерење нестандартним јединицама мере -практична примена новца: динар, кованице и новчанице до 100 динара.	– разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; – прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле; – измери дужину задатом, нестандартном јединицом мере;